

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Consy||deratio Io||hannis Cochläei, de futuro || Concordiæ
in Religione || Tractatu, Vuorma||tiæ habendo**

Cochlaeus, Johannes

Ingolstadij, 1545

VD16 C 4286

urn:nbn:de:hbz:466:1-29570

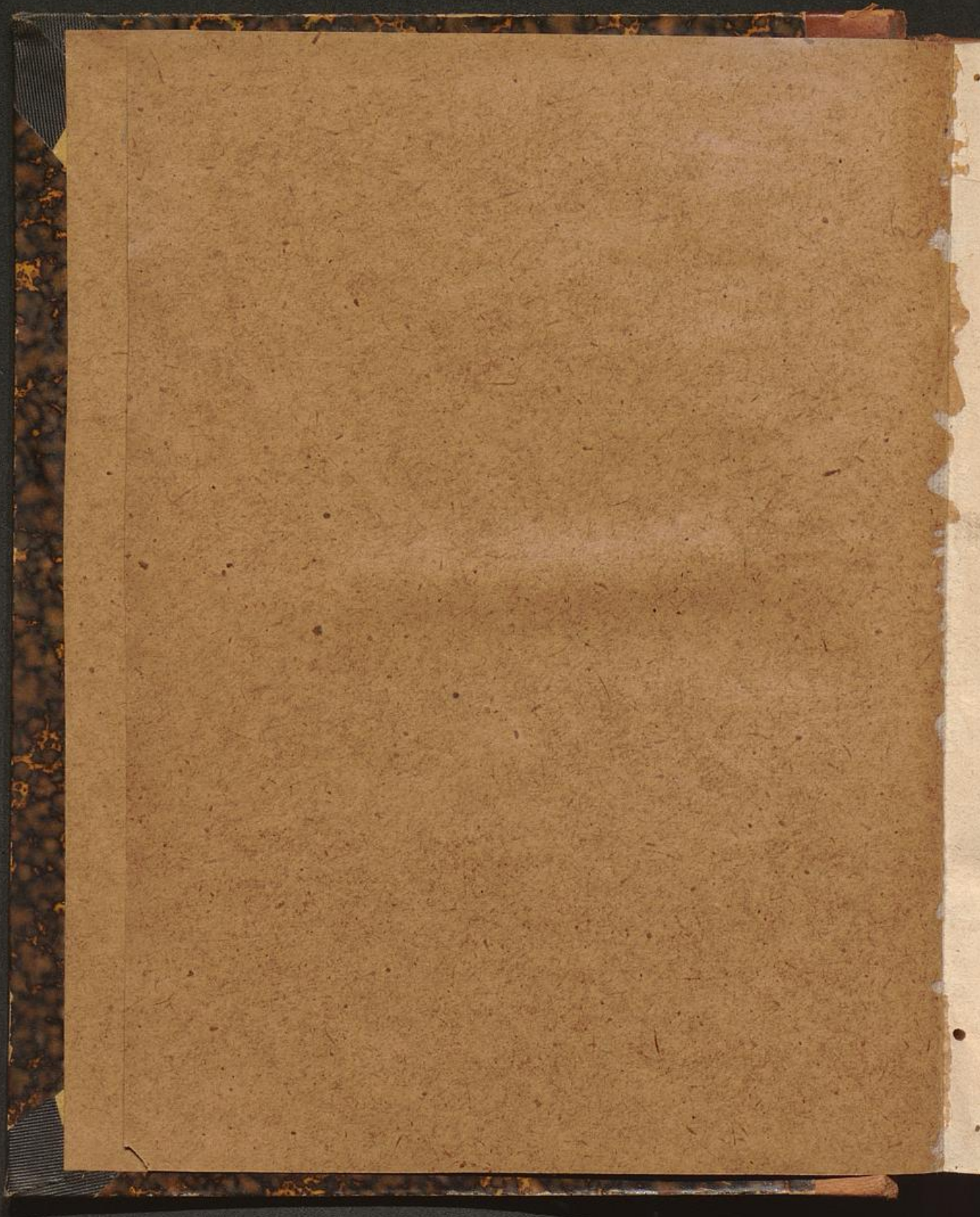
Th. 1170.

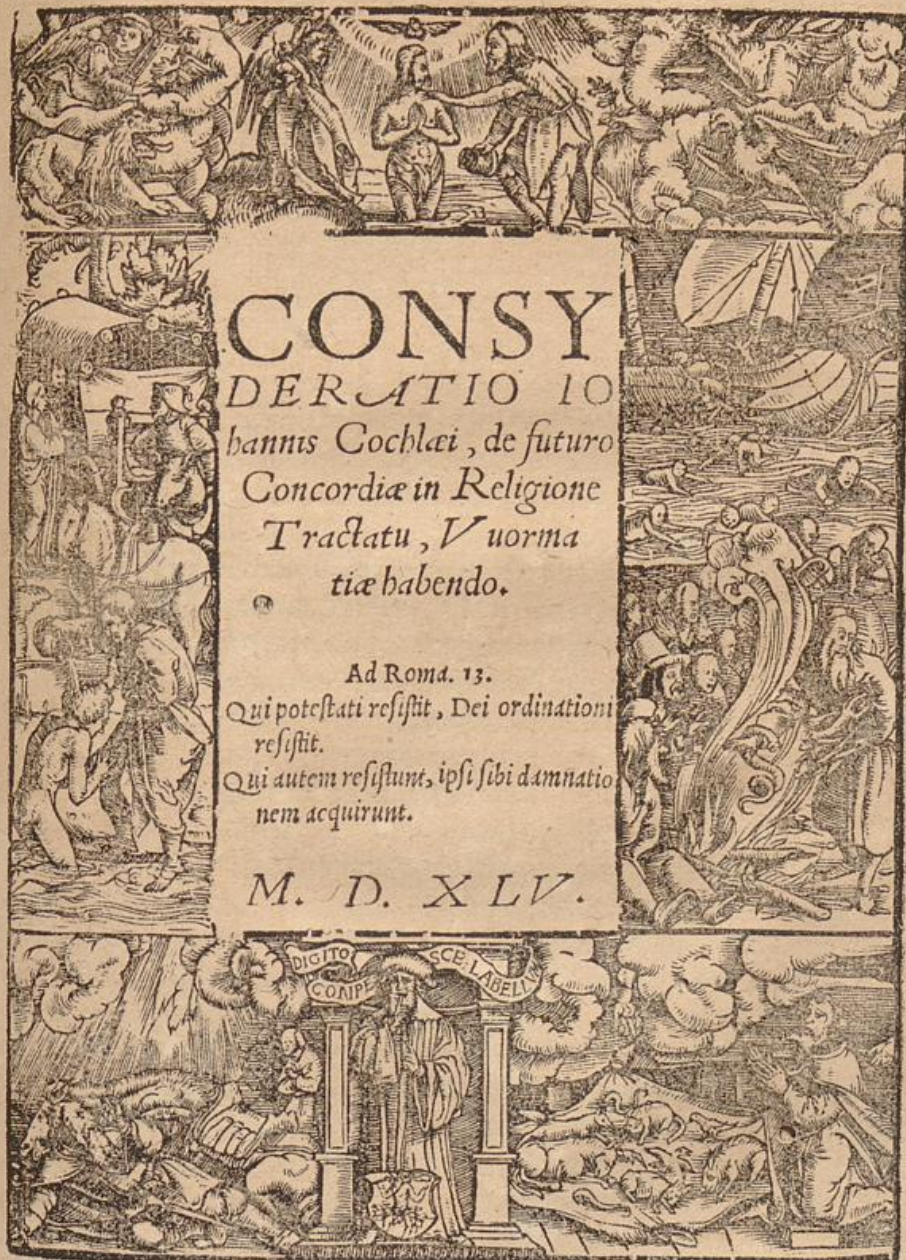

REVERENDIS

SIMO ILLVSTRISMOQVE PRIN

cipi ac domino, Domino Herculi de Gonsaga. S. R. E.

Presbytero Cardinali, Mantuano &c. Domino suo

clementissimo, Iohannes Cochläus

S. P. D.

Euerendissime ac Illustrissime Princeps,
Clementissime Domine. Lsi nulla sunt
merita uel obsequia mea, quibus commen-
datus ac fretus possim confidenter ad Re-
uerendissimam & Illustriss. Celsitudinem
uestram scribere, De uestris tamen uirtuti-
bus, præsertim de pietate, uiteq; integritate, & sacrarum li-
terarum studio tam multa frequenter audiui, partim à no-
stris Germanis, qui per Mantuam, uel Bononiã studiorum
gratia, uel Romam propter certa negocia sua profecti fue-
runt; partim à Legatis & à Nuncijs Apostolicis, atq; etiam
à uicinis Veronensibus, qui aliquandiu apud nos in Ger-
mania uersati sunt, Ut in his periculosis temporibus audas-
ciam scribendi ad Reuerend. & Illustriss. Celsitudinem uest-
ram urgente necessitate sumpserim, Quod ut uestra cum
uenia, bonaq; gratia, ac pace fiat, deuote oro ac supplico.
Causa enim propter quam scribo, publica est, quæ pios &
Catholicos quoslibet tangit, maxime uero S. Romanę Ec-
clesiæ Cardinales, sacrosanctę sedis Apostolicę Senaturn,
& summi Pontificis primores à consilijs. Inter quos sane
Reue. & Ill. Celsitudo uestra haud immerito inter præci-
puos habetur, Etenim sacratissimus ac inuictissimus Impe-

A 2 rator

Ad R. Card. Mantuanum.

**Recessus
Imperialis
Spiræ da-
tus,**

rator noster CAROLVS V. semper Augustus, qui molestissime fert exortū inter Principes & status sacri Ro. Imperij in fide et religione dissidium, in nouissimo Spirensis conuentus Imperialis Recessu seu publico decreto, post ea quæ ad Turcicam expeditionem necessaria disposuit, de dissidio isto dolenter ac pie multa commemorans ait, sic habere iam istud Religionis dissidium, ut nisi Deus omnipotens clementer in aliam uiam direxerit, aut oportuna media in hoc reperta fuerint, nihil aliud quàm perditio & interitus sacri Imperij Germanicę Nationis inde sit expectandū. Quare piensissime pro sua erga hanc Nationem nostram paterna sollicitudine ac pro Imperialis officij ac Maiestatis suæ debito decreuit, in proximo conuentu Imperiali Vuormacię habendo quàm diligentissime de tollendo isto Religionis dissidio agere, Quod cum tolli commodè non possit nisi per Christianā Reformationem, Concilijq; generalis determinationem, promittit in eo decreto se omni conatu procuraturum, ut quam primum in Germanica natione Christianum ac liberum celebretur Conciliū, per quod & graues abusus qui irreperunt, emendentur, & pernitosum schisma dissidiūq; Religionis, dissensioq; et diffidentia Principum & statuum (quæ inde ortum habet) et imminētia Germanicę nationi pericula damnaq; & defectiōnes tollantur atq; præcaueantur.

**Iactantia
protestan-
tium,**

Quoniam uero pars protestantium Principum ac statuum potius Nationale quam Generale desyderat Conciliū, ac dilati hætenus Generalis Concilij morā inuidiosè imputare solet summo Pontifici Coetuiq; Cardinalium, et Ecclesiasticos Imperij Principes ac status diffidentia, tanquam pessimā habeant causam, iactanter arguit, uisum est mihi opere præcium atq; etiam necessarium esse hac de
re

Contra duo scripta Lutheranorum.

read Reu. & Illust. Celsitudinem uestram scribere, tanquā ad Principē et Cardinalem summæ authoritatis pietatisq̃ & sapientiæ, qui ut loco & situ, ita & gratia ac beneuolentia Germanis nobis propinquior est, Quē hoc scripto supplici deuotione maxime rogatū uolo, ut apud sedem Apostolicā diligenter adiuuet pios ac necessarios Casareæ Maiestatis conatus, ad promouendum & celebrandum primo quoq̃ tempore in Germanica natione generale Conciliū, ne forte per Nationale Concilium Germania à cæteris fidei Catholicæ nationibus tota in ijs quæ fidei et religionis antiquæ sunt, deficiat, irrecuperabileq̃ detrimentum patiat. Arbitror equidem, non difficile fore summo Pontifici Tridentum rursus conuocare cunctarum Nationum Christiani nominis Pælatos ac Principes, posteaquā saluberrima ac omnibus pijs desyderatissima pax inter potentissimos Monarchas, summi Pontificis uelut pijs patris intercessionem ac studio inita iam est et confirmata, per quorum bella Concilium antea celebrari commodè non potuit.

Ne quis uero putet, stetisse hæcenus per nostros in Germania Ecclesiasticos Principes ac status Imperij, quod Imperator noster per tot cōuentus Imperiales atq̃ etiā per instituta utriusq̃ partis colloquia, pacem et concordia in fide & religione instaurare inter nos non potuit, æquum mihi uidetur & expediens, ut hoc ad R. & Illust. Celsitudinē uestram scripto breuiter respondeam, ad duo Concionato-
rum partis protestantium scripta, quorum unum latine ē
Vuittenberga ad Nurenbergenfes Concionatores datum
est: alterum Teuthonice ad Principes & status Smalcadias
ni fœderis scriptum esse dicitur, Ante annos quinq̃. Quod
si me non fallit ex phrasi & stylo coniectura, ē Vuittenberga datum est utrunq̃ communi Concionatorum & sectæ
compli-

Duo scrip-
ta Luthe-
ranorum.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

A& 10.
1. Cor. 1.

Protestatio
Authoris.

Concionatores
Protestantium.

complicū consilio, latinū à Melanchthone, Teuthonicum à Luthero exaratum. Rogo itaq; suppliciter, ut Reu. & Ill. Celsitudo uestra hoc meum studiū, atq; pie intentionis laborem benigne in meliorem partem accipiat, & non despiciat in hoc humilitatem meam. Nam & olitor aliquando (ut in prouerbio est) oportune locutus est, & non est apud Deum acceptio personarum, qui plerunq; stulta & infirma huius mundi eligit, ut sapientes & fortes sæculi cōfundat, Qui & per simplices piscatores Euangelium salutis per totum orbem humano generi annunciare dignatus est.

Quæ autem dicturus sum, nequaquam ad iniuriā Principum ac statuum Protestantium dicere intendo. Credo enim eos longe benignioris esse animi erga Germaniam, patriam suam, & erga sacrum Rom. Imperium, cuius se membra & fideles subditos esse debere agnoscunt, quam sunt eorum Concionatores & nouæ Theologiæ assertores. Ipsi enim in publicis ad Cæsaream Maiestatem scriptis suis pacis & concordiae cupidi esse uidentur, offerentes se et ad debitum Cæsareæ Maiestati obedientiam, & ad omnia equitatis media, quibus citra sacræ scripture, ac Apostolicæ doctrinæ iacturam possit pax in Repub. & concordia in religione constitui. Concionatores uero eorum, qui diabolo instigante antiquas hæreses in lucem protulerunt, ac nouum schisma excitauerunt, probe sciunt, suum regnū & autoritatē non nisi in discordia consistere, audent uel aperte scribere, quod impossibile sit, inter nos & illos in fide & religione concordiam fieri, scq; certos esse, quod hoc schisma eorum Deo placeat, Ideo patronis suis ubiq; dissuadent, ne concordia tractatum nobiscum ineant, talesq; proponunt fraudulentius articulos, quos à nobis minime concedi posse probe sciunt, licet suis falsissime affirmant, eos esse omnino necessarios

non

De præfatione Duorum scriptorum.

rios, tanquam ex fonte Euangelij petitos. Etenim duo illos ^{Duo eorum} scripta, in quibus de summa fidei suæ disceptat, unum scripta, pro
ac idem per omnia fere argumentū habent. Distinguunt ^{retinenda}
itaq; summā rei in tria Capita. Sicenim aiunt in Latino. ^{discordia.}

Totam autem deliberationē in tria membra parti-
ti sumus. Aut petent in doctrina aliquid mutari, Aut ^{Tria delibe}
in externis rebus necessarijs. Aut in externis prorsus ^{rationis}
adiaphoris. De doctrina plane sic decreuimus (in- ^{Capitula,}
quunt) nos prorsus nullam mutationem ullius articuli
Confessionis & Apologiæ admissuros esse quocunq;
prætextu.

De externis quoq; rebus, quas necessarias uocant, nullas
uolunt admittere moderationes. De adiaphoris autem nis
hil agi posse dicunt, nisi prius conueniat de rebus necessa-
rijs. Hæc est summa eorum sententiæ.

In Teuthonico autem sic præfantur.

Non negamus, discordias & schismata uideri ab-
horrenda. Idcirco et Prophetæ atq; Apostoli pro de-
testabilissimis hominibus habiti fuerunt, tanq̃ ij qui sum-
mis discidijs & diuisionibus causas dederunt, per quas
pulcherrimæ Respublicæ ac regna fuerint dissipata. Et
Salispurgensis dixit Augustæ, siue iusta siue iniusta
sit doctrina, de hoc non disceptaret ipse. Esset autem tur-
batio pacis. Ideo uniuersæ potestates contra eam debeāt
summam exercere seueritatem. Cum igitur adeo horren-
dum uideatur schisma, æquum est, ut diligenter consyde-
retur

retur

Ad R. Card. Mantuanum

retur, an causæ, de quibus disceptamus, tanti sint ponderis ac momenti, ut sciamus, Deum complacentiam habere sup hoc dissidio, nosq; sufficiētes ad hoc habere causas.

Prouerb. 2. Hæc illi, Ex quibus sane uerbis Reuer. & Illust. Celsitudo uestra facile conijcere potest, quantū sibiipsis placeant Cōcionatores illi in schismate suo, in re utiq; pessima, iuxta illud Salomonis, Qui latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Ut non pudeat eos affirmare, hoc schisma eorum proculdubio placere Deo. Ex eo forsitan errore, quod præcipui huius schismatis authores, Lutherus & Melancthon, publice docuerunt & scripserunt ambo, quod homo liberum arbitrium non habeat, neq; ad bonum neq; ad malum faciendum. Nam & mala opera (inquit Lutherus) in impijs Deus operatur, & quidem principaliter & effectiue, ut ait Melancthon, adeo, ut sicut uocatio Pauli fuit proprium opus Dei, ita & Dauidis adulterium & scæuicia Manlii, quin etiam proditio Iudæ Scariothis, fuerit proprium opus Dei.

Error de lib. arb. Miserabilis profecto & horrenda est cæcitas eorum, qui bus talia persuaderi possunt, ut ex animo credant ea esse uera, Cum tot sint passim in utroq; testamento scripturarum loci, qui schismata damnāt ac maxime reprehendūt, Quod **Nume. 16.** em̄ aliud fuit scelus Chore Datan et Abyron, ppter quod uiui per abruptos terræ hiatus in inferna descenderunt, nisi quod contra Moysen & Aaron schisma suscitauerunt? Quoties item grauissime corripuit & puniuit Deus & reges & populos filiorum Israel, propter schisma, quo recesserunt à domo Dauid: Ita enim habet sacra historia Regum. Proiecitq; Dominus omne semen Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec proijceret eos à facie

4. Reg. 17.

De præfatione Concionatorum.

facie sua. Ex eo iam tempore quo scissus est Israel à domo David, & cōstituerunt sibi regem Hieroboam, filium Nabath, &c. Longe tamen minus læuiusq; peccatum scismatis fecisse uidetur Hieroboam, quam fecit hoc tempore Lutherus, Nam Hieroboam iussu Ahiaë Sydonitæ sancti prophetaë, schisma illud fecit, in uindictam peccatorum Salomonis, Ahias enim scidit pallium suum in duodecim partes, & ait ad Hieroboam. Tolle tibi decem scissuras. Hæc enim dicit Dominus deus Israel. Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Quid, rogo, simile habet in tota sacra scriptura pro schismate suo Lutherus? Cuius iussu scidit Ecclesiam Dei? Cuius consilio recessit à nobis? Cuius autoritate in uno Christi populo & uoluit suscitauit diuisiones? tot scandala? tot sacrilegia? tot cædes corporum & interitus animarum? si quis ei credere potest, hoc schisma eius placere Deo, nihil profecto tam absurdum excogitari queat, quod talis ei crediturus non sit. Vix enim aliud reperias Paradoxum, quod pluribus repugnet ac reprobetur scripture locis quàm istud, quod de schismate suo affirmat Lutherus, Dauid ait, Deus unanimes habitare facit in domo. Item, Ecce quam bonum & iucundum, habitare fratres in unum. Christus rogauit patrem pro suis fidelibus, ut sint unum, Paulus obsecrat Corinthios, ut nō sint inter eos schismata, Lucas maxime commendat, quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, Iacobus frater Domini ait ad Paulum Apostolū, utique oportet conuenire multitudinem. Dionysius & Ignatius Apostolorum discipuli unitatem fidelibus maxime cōmendāt Cyprianus tantam ait esse maculam schismatis, ut ne sanguine quidem etiam propter nomen Christi fuso abstergi queat, Ambrosius in schismate fidem esse negat, Augustinus

Peior Lutherus quàm Hieroboam.
3. Reg. 11.

Paradoxū
Lutheri de
schismate.

Psal. 67. &
132.

Ioh. 17.

1. Cor. 1.

Act. 4.

Act. 21.

Dionysius
et Ignatius
in epistolis

Cypri. de
simpli. præ

la.

Ambro. de
excessu fra

B nus tris.

Ad Card. Mantuanum

Luthe. in
epistolam
ad Gal. c. 6.

Roma. 13.
1. Petri. 2.
Matth. 17.

nus deniq; de nullo contra Donatistas peccato crebrius aut copiosius scripsit quam de ipsorū schismate. Et audet nunc suis persuadere Lutherus, se certum esse, quod suum hoc schisma Deo placeat, qui antea publice testatus est non semel, Impiū esse quodcunq; Bohæmorū schisma, etiamsi ius diuinū staret pro eis, eo quod summū ius diuinū sit charitas, contra quam est omne in fide & religione schisma. Et non ueretur huic impijssimo sceleri suo prætexere prophetas & Apostolos, quasi & illi schismata suscitauerint, contra Regna & Respub. Cum satis constet eos ubiq; docuisse obediētiā, etiā erga discholos & impios Principes. Et Christus ipse iussit Petrū dare tributū, ut nō scandalizemus (inquit) eos. Deinde protestant Cōcionatores illi in eadē præfatione, contra eos qui nolunt se sponte onerare periculis.

Quod non petant, quempiam ipsos defendere, sed sinat unusquisq; ipsos suo periculo fidem suam confiteri, Tametsi potestates teneantur Christianos defendere. Hæc idcirco præmittimus (inquiunt) quia non habemus magnam spem, quod Cæsar & Episcopi suas Idolatrias & errores abolere, puramq; doctrinam & uerum Dei cultum acceptare uelint.

Hypocritis
ca fortitu
do Lutheri

Hæc autem eorum protestatio nihil aliud est quam fraudulenta Hypocrisis, qua se fingunt fortes & ad pericula intrepidos, cum sint reuera timidissimi, adeo, ut nusquam progrediaut nisi certos habeāt defensores & saluum conductū. Venit quidem semel in Cæsaris conspectū Vuormatiæ Lutherus, ante annos XXIII. sed quantis rogo cautio nibus non satis erat, Cæs. Maiest. publicam fidem scripto firmatam et sigillatā dedisse adiuncto etiā Imperiali Caduz
ceatore

De præfatione Concionatorum.

ceatore in saluū conductū, requirebatur insuper quorūdam Principū fideiussio, & nescio quot articuloꝝ cautio. Cūq; integerrime peradiunctū Caduceatorem seu Heroaldū seruata illi fides ubiq; fuisset, scelerato tamē figmēto sparsit ex itinere famā, quod esset captus, Quin etiā publice scribere nō erubuit, sibi uiolatā fuisse fidem publicam, anteq; Vuormacię sub matiam esset ingressus. Cumq; ego ei tunc Vuormacię sub æquali periculo certamē zelo fidei offerre, nō sane inter alie nos, sed in ipsius hospitio & in cōplicū suorū cōspectu non erubuit ille omne recusare nō solum periculū uerū etiā sub certis iudiciis, quos tamen nō Papa sed Cæsar & Principes delectari essent, certamen. Tantū abest, ut ex animo sic loquant in præfatione de subeundis periculis, ppter fidē suā.

Luthe, con
tra regem
Anglię.

Deniq; in eadem præfatione manifeste præcidunt omnem Concordię spem, quia in discordia permanere ac regnare cupiunt. Dicunt itaq; Nulla con
cordię spes

Partes sunt, & diuisio tam uehemens est, ut nō habeatur ulla uia media. Oportet enim aut confortare ac manutenere Idolatrias, blasphemias, errores, impudicias aliq; peccata, aut huic adherere Cōfessionī. At enim Christus, Qui nō est mecū, contra me est.

Hæc illi ex quibus facile cognoscit, quā pertinax est eorum in schismate obstinatio, quam scelerata in Cæsarem & omnes Catholicos Principes calumniandi audacia, quam impius deniq; atq; etiam indoctus uerbi Dei prætextus. Nunquid em̄ quispiam eorum est Christus, ut mox contra Christum sit, quisquis eis non consentit? O cæcos ac stupidos populos Oratoresq; et Consiliarios, qui ex hac illorum præfatione non uident nec intelligunt, quam longe sit mens huiusmodi Concionatorum à uera concordiæ inten

Ad R. Card. Mantuanum.

Regnum
Concionato-
rum in
discordia.

tione, Quia longe plus potestatis authoritatisq; & gratiæ inter suos populos misere seductos habent in schismate, q̃ habituri essent in redintegrata Ecclesiæ unitate. Nunc em̃ ex compilatis ac sacrilege spoliatis Ecclesijs Monasterijsq; & altaribus multo auctiora habent stipendia quam habituri essent ubi sacrilegia forent interdicta per concordia. Cum igitur per schismaticas cõtiones suas in plebe ubiq; prædominentur, eo insolentiq; processerunt, ut optimatibus quoq; timori esse cupiant. Ita enim scripserunt latine Vuittenbergenses Antesignani ad Concionatores Nurenbergenses

Oligarchia
id est, pau-
corum prin-
cipatus,
Aristocra-
tia, id est, op-
timatum
principatus.

Vos etiam atq; etiam rogamus, ut nobis uoluntatem uestram significetis. Et speramus ecclesiam uestram secuturam esse uestra suffragia. Etsi scimus, alios quosdam istic esse Oligarchicos homines, Qui ut ecclesiæ, ita Aristocratice pulcherrimæ ac uobis non æqui sunt, Qui dum nouo et immodico studio aucupentur gratiam hostium Euangelij, quos execrari propter gratiam debent, satis significant, se uos quoq; libenter excussuros, si possent.

Concionato-
rum au-
dacia con-
tra Pircas-
merum.

Hæc illi Latine. Quos autem dicunt hic Oligarchicos, eos proculdubio Senatores & Optimates qui præ alijs propter uirtutes & gratificandi studia Imperatoriæ Regiæq; Maiestatibus cognitigratiq; sunt, Habent enim Cæsarem Regemq; & omnes, qui non approbant nouū ipsorum Euangelium pro hostibus Euangelij, quos & execrari oportere autumant. Scio equidem, quam audacter Imperioseq; & furiose pronunciarint ac publice scripserint ante aliquot annos contra clarissimæ ac fœlicis memoriæ ciuem, Bilibaldum

De præfatione Concionatorum.

dum Pircamerum, propter pauculas propositiones, quas ille scripserat contra unum ex eis, qui secundam duxerat uxorem, ut ab officio prædicandi propter digamiam amoveretur. Bone Deus, quanta & fulmina & examina propositionum de Digamia, contra uirum illum, usque adeo omni-
De Digamia contentio.
gena eruditione insignem, ac optime de Repub. meritum & Vuittenbergæ & Nurenbergæ eiaculati sunt, Neque tamē dissolvere potuerunt, quod ille ex Paulo de uidua eis obiecerat, Nempe ut ea assumeretur in Ecclesia quæ unius uiri uxor fuerit, Nam cum uellent eum duntaxat Digamum dicendum esse, qui uno eodemque tempore duas simul habeat uxores, non poterant de ulla muliere pronunciare, quod licite duos uiros simul habuerit. Ergo Paulus intelligi debet, quod eam exclusit, quæ successiue duos uiros habuerit, ac pari ratione de uiris quoque sic intelligendus est, nempe, quod eum ab Ecclesiæ ministerio repulerit, qui successiue duarum uxorū fuerit maritus. Hæc per digressionem dixerim, ut ostendam, quam longe ab omni concordia Concionatores huiusmodi abhorreant, qui per schisma tam multum possunt, per concordiam uero plurima se perdituros esse timent. Et tantum de præfatione Teuthonica.

Latina autem præfatio, quia non ad Laicos, sed ad Concionatores, in doctrinæ consensu familiarissime per longam consurationem notos scripta est, plus habet subtilitatis & confidentiæ, Cuius architectum fuisse puto Melanchthonem, sicut Theuthonicæ Lutherum. Præmissa itaque salutatione sic exorditur.

Vtinam similis consensus esset Ecclesiarum ubique de uera doctrina Evangelij, ut uestra ecclesia multos iam annos Dei beneficio nobiscum, tanquam una uoce

B 3 Chri-

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Christum prædicat.

Dissensio-
nes à Luthero.

Hæc in exordio, Ad quæ breuiter dixerim, si laude dignum sit, hæreticis consentire, Nurenbergenses isti Concionatores merito præ cæteris laudant à Vuittenbergenfibus, quia nulli alij constantius adheferunt. Alij nanq; ut & ipsi aliquid esse uiderentur, noua aut diuerfa quædā superaddiderunt. Vnde & nouæ subortę fuerunt inter eos sectę et dissensiones, De quibus Lutherus ipse uarie ac miserabiliter plerunq; conquestus est. Nam dissenserunt ab eo non solū Argentinenfes, Tigurini, Cōstantienses, Vlmenfes, & Augustenses Concionatores Zuingliani, & per diuerfa latibula dispersæ Anabaptistę, uerum etiā in ipsa Vuittenberga insurrexerunt aduersus eum nescio qui Antinomi, contra quos ipse multas ac prolixas euulgauit disputationes. Nurenbergenses aut Concionatores ipsomet Luthero longe cōstantiores in noua doctrina semel arrepta permanserunt licet Senatus Populusq; Nurenbergensis noluerint Smalcaldiano fœderi nomen dare, ob reuerētiam (ut arbitror) et obedientiam erga Cæsaream Regiamq; Maiestates, quas iure ac merito, ut Dominos suos, & potestates à Deo sibi datas, fideli deuotione obseruant. Post captatam itaq; beneuolentiam à doctrinę consensu, ita subiungunt.

Cum igitur maxime tueri concordiam perpetuo cupiamus, duximus hoc tempore uobiscum communicanda esse consilia, cum impendere deliberationes existimantur de mittigandis publicis dissidijs. Scripsit enim Lundenfis ad Principes nostros, uenire Cæsarem in Germaniam, non ut bellum ciuile moueat, nec ut sanguinem piorum propinet exorbendum Pontificibus, sed ut delibe-

ret

De præfatione Concionatorum.

*ret de concordia moderatis rationibus fartienda, Ac
hortatus est nostros, ut & ipsi diligenter cogitent, qua-
rum rerum mitigatio ad firmam & durabilem tranquil-
litatem profutura sit.*

Hæc Vuittembergenses, Ex quibus cordatus lector faci-
le intelligit dolos Mille artificis, qui spiritus est dissensionis
& pater discordiarum, atq; rex (ut ait Iob) super omnes fili-
os superbiam, Quos per secretas deliberationes ad amplius Iob. 41.
disturbandam Germaniam in unum firmiter connectit, Si-
cut sacra commemorat historia de Samfone, qui ad nocen- Iud. 15.
dum Palestinis cepit CCC. vulpes, caudasq; earum iun-
xit ad caudas, & facies ligauit in medio, quas igne succen-
dens dimisit, ut huc illucq; discurrerent. Quæ statim per-
rexerunt in segetes Palestinorum, quæ concremata sunt in
tantum, ut vineas quoq; & oliueta flamma consumeret.
Ita & nunc colligat per malam concordiam spiritus dissen-
sionis utrosq; Concionatores, ut per colligatos fortius reti-
neat discordiam, qua per illorum schisma Germania à cæ-
teris Catholicæ Ecclesiæ nationibus in fide & religione ma-
xime discordet. Non enim insuetum est, in scripturis per
vulpes hæreticos intelligi, propter fraudes & astutias. Com-
municant igitur sua consilia, ut suis eos proponant artis-
culos, quos Catholici nunquam approbaturi sint, atq; ita
perpetua remaneat discordia.

*Adiungunt ergo ulterius, Sed nos multa mouent,
ut suspicemur uel omnino falso spargi banc famam, ut
pulcherrime rei simulatione benevolentiam & plau-
sus sibi colligant aduersarij apud populum, uel insidias
struo*

Ad R. Card. Mantuanum

struo prætectu pacificationum, Primum enim quam cōsentaneum est de concordia acturos esse, cum impetrari non possit, ut proscriptio Myndensis aboleatur, Cum parari omnia ad bella constet, Cum reges inuitentur ad societate[m] impij et turpissimi fœderis, quod in urbe uestra factum est. Deniq[ue] cum ferrea[m] mentes Pontificum nihil magis ad æquitatē flecti possint, q̄ Pharaō poterat.

Calumniæ
in Cæsareā
Maiestatē.

Ecce quam candide, imo nequissime in sinistra[m] partem, omnia Cæsareā Maiestatis facta et dicta interpretantur non ui & schismatici Euangelij sui defensores isti. Pietatē, qua Cæsar absq[ue] sanguine cōcordiam in fide (quæ per ipsos precipue turbata ac disrupta est) cupit resarciri, suspicatur esse simulationem & insidias, fœdus Cæsareæ ac Regiæ Maiestatum, quod defensionis dantaxat gratia cum Catholicis quibusdam Principibus Nurebergæ percussum fuit, uocant impium & turpissimum, Cum nemo ignoret, defensionem iure naturali omnibus competere, Iniquum præterea putāt, quod Myndenses, qui legitimo Iuris processu in Camera Imperialis iudicio propter sacrilegas rapinas condemnati fuerunt, non permetterentur in contumacia sua pro libito suo sacrilegia exercere. Deniq[ue] ferreas uocāt mentes Pontificum, quod nolunt manifestas eorum hæreses, quæ antiquitus sepe damnatæ fuerunt, iustificare, Nihil em̄ eis æquum uidetur, nisi quod nouo ipsorum Euangelio per omnia consentit. Subiungunt amplius.

Gredamus sane (inquiunt) Lundensi non falso promitti deliberationes de concordia, Ne hæ quidem uocant periculo, Vt optandum est, Carolum uere ex
animo

De præfatione Concionatorum.

animo uelle Euangelio suam lucem restitui, & diuinæ uoci parère, quæ regibus concionatur dicens. Et nunc reges intelligite: Ita metuendum est, ne (ut nunc sunt Aulæ plenæ sophistices) hoc agatur, ut arte obruantur uera doctrina nouis præfagijs.

Timidi Cō
cionatores
Psal. 13. &
52.
Leui. 26.

Gene. 4.

Incerti de
suo Euan
gelio.

Acto. 26.

Hæc illi. Qui timēt ac timore trepidant, ubi non erat timor, ut ait Psalmista. De quibus per Moysen ait Dominus. Dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hostiū, terrebit eos sonitus folij uolantis. Mens enim culpæ sibi cōscia, omnia timet & suspecta habet, & dicit cum primo parricida Cain, Omnis qui inuenerit me, occidet me. Si ergo timent amicas super concordia deliberationes, ad quas absq; publica fide saluoq; conductu uenire nunquā solent, neq; audent: quam trepide (rogo) uenturi essent ad examē iudiciij, si absq; saluo conductu secūdum leges & Canones, atq; etiam secundum scripturas (quæ schismata ubiq; damnant) iudicari, & de resuscitatis hæresibus antiquis, deq; turbulentis & cruentis seditionibus rationem reddere deberēt? Nunquid sic trepidauerunt Apostoli, quando in conspectu Regum aut Conciliorum de Christi Euangelio rationem reddere iubebantur? At si de sui Euangelij noui ueritate tam certi essent apud se, quam de suo fuerūt Apostoli, nequaquam sic omnia timerent, & suspecta haberent, nec tam anxie peterent saluum ad omnia conductum, sed securamēte dicerēt Carolo Imperatori, sicut dixit Paulus, licet uinctus, ad Regem Agrippam. De omnibus de quibus accusor à Iudæis, Rex Agrippa, æstimo me beatum apud te, cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia quæ apud Iudæos sunt.

Aiunt rursus.

C

Vidiz

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

*Vidistis haud dubie Colonienſe ſcriptū, In quo affi-
gūtur abuſibus cōmodiores interpretationes, et laus inge-
nij putatur has ſophiſticas gloſſas excogitare. Itaq; Ro-
mæ iam et in Gallijs in admiratione ſunt artiſices harū
gloſſariū, Huc ergo decurretur. Articuli pponentur,
ut errores et abuſus, picti ſucis quibuſdā, reſtituātur, for-
taſſe ut eſca aliqua deliniti aſſentiamur, nobis quoq; do-
na būt aliquos noſtros articulos. Deinde iubebūt nos cō-
ſulere, nō nobis tantū, ſed etiā certis Nationibus. &c.*

Eſa. 5.

*Laus uolun-
tatis Co-
lonien.*

*Concionar-
tores Cy-
clopici.*

*Ecce iſti filiſuperbig, qui in oculis ſuis uident ſibi ualde
ſapientes, philautia & ſui cōplacentia excecati, ſua falſa ſo-
phiſmata pro pura Euāgelij doctrina ubiq; iactitant. Quic-
quid uero eis cōtrariū dicitur aut ſcribit, p ſophiſticis gloſ-
ſis habēt, etiā ſi pbatiffima ſint Eccleſiæ dogmata. Certe uo-
lumen illud Colonienſe, qd Canones Concilij prouincialis
complectit, ita laudatur à fratre Ambroſio Catharina, Or-
dinis Prædicatorū Italo, ſumē et in iure, et in Theologia eru-
ditionis uiro, ut in ſuo, quē Speculū hereticorū uocat, libel-
lo dicat, ſe his temporibus nihil uidiffe eo orthodoxius, do-
ctius, fidelius, & omni laude dignius. Ceterū ſi qui errores
aut abuſus irrepſerūt, ſiue per negligētia, ſiue p auariciā Ec-
cleſiaſticorū, nos eos minime defendere uolumus, ſed emen-
dari potius per ſalutarē & efficacē, atq; ab optimis quibuſq;
iamdiu deſyderatā Reformationē, eamq; fieri primo quoq;
tempore cupimus. At Gigātes iſti Cyclopici, dextro priu-
ti oculo, toruo & erroneo ſiniſtri oculi aſpectu ſanctiſſima
quæq; Eccleſiæ iſtituta errores putant eſſe et abuſus. Do-
nauimus quidē eis Auguſtē in ſeptenorū colloquio aliquot
in cōfeſſione ipſorū poſitos articulos, At ij nō erant eis pro-
prii, ſed ab Eccleſia mutuati. Quicquid aut eis propriū eſt,*

De doctrina Fidei.

quod uere suū esse dicere possunt, id totū reiſcimus. Et sicut S. Hieronymus Ruffino dixit, Noli me docere qđ CCCC annis nesciuit Ecclesia, ita nos iustissime illis dicere possumus. Nolite nos nunc sub finem atq; adeo in fine sæculi docere tandem quod M. D. annis tota nesciuit Ecclesia, quia neq; uita neq; eruditio uestra talis est, ut noua spiritus sancti oracula aut inuenta credibiliter promittere possitis. Et hæc de præfatione latina dicta sint.

DE DOCTRINA.

Augustæ ante annos XIII. In septenorum Collos quo delecti ex protestantibus multa nobis concesserunt, De quibus paulo post pœnitentia ducti, & in magis reprobū sensum traditi, nunc erubescunt, & dicunt.

Augustæ rem eo adduxerūt, ut simul articulos cōderemus ambiguos, flexiloquos, Res erat similis Syrmensis illius exēpli, Nunc igitur cum ipsis (inquiunt) articulos nequaquā cōdemus, ne ueritas antea illustrata, nunc nouis ambagibus obruatur, si ueritatem quærunt, ut iactitant, assentiantur recte explicatis dogmatibus, si tantum illud agunt, ut caullationibus nouis decerpant aliquid de auctoritate doctrinæ nostræ, fugiamus eos ut Sycophantas dignos odio,

Hæc illi latine. Quod si uiri graues tam esse quam uide-
ri uellent, memores forent uulgati huius uersiculi. Et se-
mel emissum uolat irreuocabile uerbum. Atq; illius prouer-
bij Salomonis. Illaqueatus es uerbis oris tui, & captus pro-
prijs sermonibus, Et illius qđ in lege domini scriptū habe-
tur, Quod semel egressum est de labijs tuis, obseruabis. Itē

Negant &
retractant
propria uer-
ba.
Prouerb. 6.
Deut. 27.

C 2 illius

Ad R. Card. Mantuanum.

Matth 5.
2, Cor. 1.

Præfatio
Melanch.

Cōiicia in
Ecclesiā.

illius quod in Euangelio legitur, Sit sermo uester Est Est, Non Non. Et quod Paulus dicit ad Corinthios, Sermo noster qui fuit apud uos, nō est in illo Est & Nō, sed Est in illo Est. At miseri homines isti per spiritum superbię & per hæreticę obstinationem usq; adeo impudorati, effrontes, & infruniti facti sunt, ut non solum priuatim, sed etiam in publicis tractatibus, non pudeat eos retractare prius cōcessa, Nam & Hagenoię coram Regia Maiestate retractarūt ea quę Augustę concesserant, & Ratisponę coram Cæsarea Maiestate ausi fuerunt impudenter loquacissimis quibusdam & uere flexiloquis annotationibus retractare & cassare nonnulla, quę in colloquio concesserant, Qualis quęso est longa Melanchthonis præfatio, quam suis annotationibus post habitum colloquium adiunxit: Reprehendit ibi Eccium, quod eam ob causam dixerat se Synodorum auctoritatem propugnare, ut articuli sequētes, de quibus sunt controuersię, sine certamine obtineri possent. Laudat uero Lutherum suum, quod is unus errores (ut ait) Pontificum & scholarum attingere ausus sit, laudat & suas Ecclesias, quod illum sequantur, ac non potius tot sæculorum Pontificum & scholarum consensum. Valde autem reprobatur, quem Cæsarea Maiestas Collocutoribus proposuerat, in eo, quod ait, Ecclesiā esse cōtūm, in quo unus sit Monarcha Rom. Antistes, dans potestatem cæteris docendi et administrandi sacramenta cæteris per gradus, & condens leges ad excitandam pietatem & fulciendam fidem. Hęc est (inquit Philippus) Hierarchia quam pingit, & fastigiū Ecclesię quam extruit, & ut Virgilij uerbis utar, Hic labor ille domus & inextricabilis error. In hanc Dædaleam (ait) domum introducere nos, quid erat aliud, quam postulare confirmationem errorum Pontificiorum, & condemnationem

De doctrina Fidei.

nem nostrarum Ecclesiarum? Habeant (inquit) sibi suam
Dedaleam domum regna, iniustas leges, superstitiosos cul-
tus, Idolomanias, aucupia pecuniae, luxum. Quid attinet à
nobis petere earum rerum ad probationem? Hec ibi Philip-
pus, Qui & Principum ac statuum partis suae Responsum
ad Cæsaream Maiestatem contexuit, ut phrasis ipsa prodit.
In quo sane omnia quae uoluit, illorum consensu & appro-
batione scribere potuit, Ait igitur inter alia multa sic, His
tantis causis mouemur, ne de articulis reprehensis mutes-
mus iudicium, quod extat in articulis, quos collocutores de
lecti ex nostris exhibuerunt. Et post pauca. Ac ne cui du-
bium sit, quod doctrinae genus in uniuersum in Ecclesijs no-
stris tradatur, iterum testamur, nos amplecti Cōfessionem
Augustae exhibitā Cæs. Maiest. V. & Apologiam quae ad-
dita est. Nec dubitamus hanc doctrinā uere esse cōsensum
Catholicae Ecclesiae Christi, qui traditus est in Prophetiis
& Apostolicis scriptis, Hæc ibi. Qualia & in hisce duobus
scriptis, de quibus hic ago, plane habentur. Ex quibus sane
cuique perspicuum est, frustra attentari omnes cum ipsis
de concordia tractatus, quia confessionem suam erroneā
pro Euangelio habent, eique non minus pertinaciter adhæ-
rent, quam Turcae & Sarraceni suo Alchorano Cum igitur
tur Principes & status illi Concionatoribus suis omnia cre-
dant. Illi uero sciant, non in unitate & concordia, sed in schis-
mate & discordia, priuata sua commoda, opes, honores &
authoritatē consistere, ac sectam totam inhiare ad reliqua
Ecclesiarum bona, sub pretextu stipendiorum ad scholas et
ad Parochias, parum profecto spei habeo ad componendā
per ullum Colloquiū aut disputationis tractatum, pacē cum
ipsis, uerāque concordia. Nam & hæc post Responsum Cæs.
Maiest. de libro & colloquio datum, uerba inter alia multa

Sententia
Protestan-
tium de sua
doctrina.

Parua de
concordia
spes.

Ad Card. Mantuanum

Prætextus
stipendiorum
ad sacrilegia.

subnectuntur, Cumque uideamus (inquiunt) esurire pios pastores, multis locis totas Ecclesias orbatas esse gubernatoribus, quia defunt stipendia, deferi scholas, quia nec docentibus, nec scholasticis pauperibus prospicitur, non possumus non deplorare Ecclesie calamitatem, & optamus, id quod iustissimum est, ut aliquid de tantis opibus decidatur ad ueros usus Ecclesie, id est, ad ministerij Euangelici conseruationem & iuuandas scholas &c.

Ante hoc
schisma &
scholæ &
Ecclesie abundarunt.

Nos autē probe scimus, ante huius schismatis (quod illi Deo placere uanissime gloriantur) exortū, omnes ubique scholas plenas fuisse scholaribus, & omnes Ecclesias Parochiales suos in copia habuisse & pastores, et sacellanos, atque etiam concionatores, Postquam uero Lutherus & complices eius sceleratum susceperunt bellū contra Papam, Episcopos, Presbyteros, Monachos, & omnem Clerum: omnia in deterius prolapsa sunt, Laici enim uidentes tam diris execrationibus, cōuicijs, opprobrijs, uexationibus, damnis, exilijs, ac publico odio, à Lutheranis, alijsque nouis sectis (quas Lutherana heresis peperit) crudeliter & impie affligi: maluerunt filios suos quibuslibet mācipare artificijs mechanicis, & pphanis exercitijs, quam literarū studio, unde nulla foret emergendi amplius spes, ut fuerat antea. Inde igitur secuta est hæc idonearū ad Ecclesias et ad scholas personarum paucitas & penuria.

Cur nō est
nunc larga
Dei benedictio
erga nos.

Cumque impias sectas istas, laus Dei et sanctorū eius, ueteresque diuini cultus Ceremonie, ex Ecclesijs & Monasterijs sint abolitæ, Deus uicissim subtraxit à nobis antiquæ largitatis sue benedictionē, ut omnia uite huius necessaria malignius quam antea ex terra & aqua proueniant. Vnde fit ut quanto plus per sacrilegia rapitur ex Ecclesijs & Monasterijs, tanto maior sequitur ubique penuria, & tanto pluribus inuoluuntur debitis ipsi raptores.

Heu

De doctrina Fidei.

Heu quæ est hæc miserorū excæcatio, ut uni Rhetorcu-
 lo, qui absq; omni fronte & recte rationis iudicio bonū dicit
 malum, & malū bonū, plus credendum esse putent, quā tot
 sanctis patribus, Cōcilijs, Pontificibusq; & Imperatorib.
 atq; adeo uniuersali per tot retro sæcula Ecclesiæ. Quam le-
 uissimus iste transfuga poetico ludibrio Dædaleam nunc
 ausus est uocitare domū, Cum nō ignoret eā à Paulo dici
 columnam & basim ueritatis, O egregium Theologum,
 quem furiosus Apostata Lutherus ipsi Paulo æquare aut
 saltē proximū præ omnibus facere nō ueretur, ppter auda-
 cissimas et plurimis in locis absurdis impietatibus erroneas
 in epistolas Pauli annotationes. De quibus tñ Rhetorculus
 ipse postea erubuit, et suas esse negauit publico scripto. Et
 nunc sibi suisq; ualde acutus & ingeniosus uidet, quod con-
 tra Cæs. Maieft. librū de Ecclesia, pñunciare nouit hunc ex
 Virgilio uersiculū. Hic labor ille domus & inextricabilis er-
 ror. Tanq; nihil aliud sit Ecclesia, quā Labyrinthus, hoc est
 domus errorib. intricatissima, quā à Dædalo factā asserunt
 Poetæ. Nunquid uero Christus de Labyrintho intelligi uo-
 luit, quādo dixit, eum pro Ethnico habendū esse, qui Ecce-
 sia non audit. Non uerent ipsi Protestātes ad Cæs. Maieft.
 publico scripto gloriari, Istud doctrine genus, quod in Cō-
 fessione et Apologia sua (quæ uere Dædalea est, ab hoc Poë-
 tico Logodædalo fabricata) cōtinet, esse cōsensum Catholi-
 cæ Ecclesiæ Christi. Dicant ergo nobis, si possunt, ubi ante
 eam Confessionē & ante Lutheri schisma fuerit Catholica
 Ecclesia, aut eius cōsensus et doctrina. Qualis uero sit ipso-
 rum in Cōfessione sua consensus, pbe sciunt eruditi sum-
 mi pōtificis Imperatorisq; & Regis Romanorū, &c. Theo-
 logi, qui ante annos quatuor Vuormaciam ex Italia Hispa-
 nia Galliaq; & Germania in unum confessum conuenie-
 rant,

Esa. 5.

Contume-
 lia Phil. in
 Ecclesiam.

1. Timo. 3.

Matth. 18.

Discordia
 in Exem-
 plaribus
 Augustanæ
 Confessio-
 nis.

Ad R. Card. Mantuanum

rant, ut communi consultatione & iudicio cognoscerent,
quid namea de confessione & Apologia sentiendum esset.
Tanta namq; erat in exemplaribus illius Confessionis &
Apologiae alio & alio tempore æditis Vuittenbergæ dissonantia, ut certa plerunq; sententia elici ac statui non potuerit. Quod ut Reu. & Illustrissima Celsitudo uestra cito capiat ac clare uideat, ex uno aut altero loco exemplum referam breuiter, ne quis putet me fingere, Etenim tria contulimus exemplaria. Quorum unum in scriptis Cæs. Maiestati Augustæ traditum fuerat, alterum typis excusum Vuittenbergæ Anno XXXI. Tertium itidem Vuittenbergæ excusum Anno XL. Quod sane, ut multo prolixius erat reliquis duobus, ita in compluribus locis in gratiam Zuinglianorum ab illis uariando dissentiebat. Verbi gratia de peccato Originali, Primum sic habet. Docetur apud nos, post lapsum Adæ omnes homines, qui naturaliter nascuntur, in peccatis concipi ac nasci, Secundum sic. Item docent, quod post lapsum Adæ omnes homines secundum naturam propagati nascantur cum peccato. Tertium sic. Item docent, quod post lapsum Adæ omnes homines naturali modo propagati, nascentes habeant peccatum originis. Ecce, primum ait, in peccatis concipi ac nasci; Secundum, nasci cum peccato, Tertium, nascentes habere peccatum originis. Sunt & aliæ circa hunc articulum, exemplarium diuersitates, quas, alibi commemorauimus. Item de cœna Domini Primum sic ait, quod uerum corpus & sanguis Christi ueraciter sub speciebus panis & uini in cœna præsens sit. Secundum sic quod corpus & sanguis Christi uere adsint, & distribuantur uescentibus in cœna domini. Tertium sic, quod cum pane & uino uere exhibeantur corpus & sanguis Christi. En primum ait, sub speciebus panis & uini; Secundum omittit

Dissonantia de peccato Originali.

De cœna Domini.

De doctrina Fidei.

omittit & species & substantiam panis et uini: Tertiū, omittit species & ait, Cum pane & uino. Sunt & aliæ complures exemplariū diuersitates tum circa hunc de cœna Domini, tum de plerisq; alijs eiusdem Confessionis Apologiæq; articulis. Quare magna est & cæcitas & impudētia, dicere, quod ea doctrina sit uere consensus Ecclesiæ Catholicæ, cū manifestum sit ex dictis, eam dissentire in plurimis non solum ab omnibus Catholicis, uerū etiam a semetipsis. Nec modica est superbia Concionatorum, qui huiusmodi confessionis suæ atq; Apologiæ dicta omnia ita consentire dicunt prophetis Apostolicisq; scriptis, ut nefas sit aliquid ex ijs in dubium uocare. Ideo pro Sycophantis habent eos omnes, quicunq; ipsorū Confessionī & loquacissimæ Apologiæ (quæ de sola fide contra charitatem disceptans, uerbosissime eandem sententiam persæperepetens. XII. Quaterniones super uno illo articulo adimplet) non per omnia & in omnibus consentiunt. Vsq; adeo nanq; inflati sunt superbiæ spiritu Lutherus & Philippus eius, ut satis esse putent, se dixisse, Sicut Pythagoricis satis erat, ipsum scilicet Pythagoram dixisse. Nullū itaq; pati uolūt de suis dictis iudicium neq; Pontificis neq; Concilij, Sed uniuerfis, qui aliter, quam ipsi dicunt aut docent, obijciunt illud Apostoli, Si quis aliud Euangelium docuerit, Anathema sit. At frustra id nobis obijcerent, nisi suas, Catecheses Confessionēq; & Apologiam pro mero Euangelio & puro uerbo Dei haberent. Proh cæcitatem plus quam Iudaicam. Cum igitur eorū Principes et status omnia ipsis credant, neq; ab ullo uel minimo illorum doctrinæ articulo deflectere uelint, languida & exigua profecto mihi reliqua est spes de uera & certa concordia cum ipsis erigenda.

Quāta Concionatorū superbia.

Nouū Euangelij.

Dere

Ad Card. Mantuanum
DE REBUS EXTERNIS
Necessarijs.

Vbi doctrinæ suæ approbationem & consensum à nobis obtineret, tunc de rebus externis necessarijs has nobis leges Imperiose præscripturi essent, sine quibus nullam prorsus nobiscum uolunt inire aut habere concordiam, Nempe.

I. *Vt abrogentur omnes missæ, in quibus desunt qui una utantur sacramento.*

II. *Vt abrogetur Canon, qui iubet offerri pro alijs uiuis ac mortuis.*

III. *Vt abrogetur uniuersa inuocatio mortuorum directe uel indirecte.*

IIII. *Vt abrogentur uota & Monachatus.*

V. *Vt fiat restitutio coniugij sacerdotum & integræ synaxeos.*

VI. *Vt abrogentur Magici ritus consecrandæ aquæ, herbarum, nolarum, & similium rerum.*

VII. *Vt abrogentur funebria sacrificia.*

VIII. *Vt abrogetur Ro. Pontifici potestas, quam si bi sumit supra cæteros Episcopos.*

IX. *Vt abrogentur satisfactiones et indulgentiæ.*

Hæc illi necessario abroganda dicunt. Nos autem, si Catholici permanere uolumus, necessario hæc retinenda putamus, nisi quod circa quintum articulum aliter loquimur, nempe de retinendo celibatu sacerdotum, qui in Catholica Ecclesia semper fuit. Ideo ipsi male loquuntur, dum dicunt de restituendo sa

De Rebus externis Necessarijs.

do sacerdotum coniugio. Nunquam enim concessum fuit sacerdotibus post sacros ordines cōiugiū inire. Id si nolunt credere, ostendant nobis contrarium. Sed nullū prorsus indicare poterūt Catholicum sacerdotē, qui post susceptū sacerdotij ordinem duxerit uxorem nisi forte propter admis- suas causas per Papæ dispensationem factum sit. Non res- cē igitur petitur restituī id quod nunquam fuit.

In reliquis aut articulis arbitror equidem nos multo faci- lius cū Turcarū Imperatore cōcordare posse, etiā si plenissi- menos subiugatos (quod deus auertat) haberet, quā cū re- bellibus & infamibus istis Apostatis. Quippe in ipsa Con- stantinopoli pmittit Turcarū Imperator adhuc hodie Chri- stianis celebrare missas, oblationes & sacrificia, recitare sa- crum Canonē, inuocare sanctos, facere uota Monastica, cō- secrare sal, aquā & aliā, sacrificare pro defunctis, & aliā face- re, quę superbissimi gigātes isti, homines nihili et sceleribus duntaxat nobiles, abrogari uolunt, si ullam nobiscū concor- diam acceptare rogent. O dedecus sacri Ro. Imperij sempi- ternum, ubicūq; isti eorū articuli legent. Certe sic confido in Domino Iesu, qui est ipsa ueritas, & in spiritu sancto qui est spiritus ueritatis, et in sancta matre Ecclesia, quæ est co- lumna ueritatis, ut nolim super ijs articulis consentire deser- toribus istis, etiā si me captiuū in pfundissima turri uel in maniciis ferreis uel in æneo Tauro tenerent. Tantum abest, ut dignos existimem uel ipsos uel eorū articulos, qui ad ul- lum concordie tractatum honeste admitti quæant, nisi præ- miserint humilitati aliqua poenitentiae indicia, & immanis- sima scelera sua publice confiteantur, qui tam multos publi- ces scandalizauerunt.

Vt igitur aperte ac libere dicam quod sentio, Non pote-

Plura Chri-
stianis per-
mittūt Tur-
cæ quā Lu-
therani

Impij con-
tra concor-
diam artis-
culi,

Ad R. Card. Mantuanum

Attentari
concordiā
frustra.

Luth. cons-
tra statum
Ecclesiasti-
cum.

1. Cor. 14.

Confictæ
mediatio-
nes.

rit Inuictissimus Imperator noster pie & honeste ullum cō
cordiæ de fide & religione tractatum indicere, si parti ad-
uersæ concedendum sit, tales abrogationes à Catholicis pe-
tere. Quo enim maiorum exemplo usquam aut unquam
hæreticis tantum elationis & arrogantiae permissum fuit?
Nullos prorsus iudices acceptare aut ferre uolunt, Quid er-
go per concordiae tractatus effici queat pie honeste aut uti-
liter, etiam si. X. annis perpetuo cum eis tractaretur, si nemo
debeat iudicare tandem, an eorū doctrina uera sit an falsa?
Effutiuit hanc suā superbiam Lutherus ante annos XXII,
quod nollet ullum ferre iudicem doctrinae suae, ne angelum
quidem de cælo, Quid igitur frustra quaeruntur concordie
tractatus cum obstinatis? Vuormatiæ ante annos XXIII,
quando coram R. Archiepiscopo Treuerensi Lutherus cum
illius Officiali prolixè contendebat, sibi licere Concilijs con-
tradicare, per hoc dictum Pauli, si cui reuelatū fuerit sedens
ti prior taceat. Ego breuissime interrogans, an ipsi reuela-
tum esset, eoq; id impudenter affirmante, ulterius quæsiui,
quo nam signo aut miraculo id nobis, ut credere debeamus,
probaret, nihil habuit os impudens amplius, quo illud Pau-
li dictum sibi arrogaret, Recte enim in eum dixit aliquan-
do doctissimus uir Erasmus Roterodamus, quod uel equū
claudum sanare nequeat, tantum abest ut ullo claruerit un-
quam miraculo impius iste omnis sanctimoniae conspurca-
tor & hostis. Non est igitur dignus ullo concordiae tracta-
tu, qui tot maximorum iudicum sententijs iam pridem dam-
natus est.

Tanta nihilominus est loquacissimorum nebulonum ar-
rogantia, ut suos doceant, ne ullas interpretationes nostras
admittant, quas ex se ipsis uarias confingunt, quasi nos eas
in condoriæ tractatu allaturi simus, tanquam apta ad cons-
cordiam

De Rebus externis necessarijs.

cordiam media, faciunt quidem hoc in utroq; scripto, petulantius tamen in Teuthonico.

Dicent fortasse (inquiunt) scripta nostra esse certo modo interpretanda, ut recipiantur, forsitan et reprehendant quædam, & petent ea consui aut mutari etiam, Nos autem (aiunt) nequaquam consutos uolumus recipere articulos, quales Augustæ facti sunt, sed simpliciter dicemus eis, ut Confessionem & Apologiam nostrâ recipiant, & si qua in dubium uocent aut reprehendant, satis eis esse debet, quod nos, quomodo intelligendum sit sufficienter declarare uerbo & scripto uolumus. Cæterum novos super ijs articulos cum eis consuere, aut condere nolumus. Hoc (inquiunt) nihil est iniquû, sed quantum existimamus ualde æquum.

At uos impij desertores non habetis ius aut potestatem ullam præscribendi nobis nouam fidei confessionem, qui rectam fidem in Ecclesia (quæ cum sit columna ueritatis utiq; errare falsum ue aut impium docere non potest) didicimus, quam & uos in baptismo acceptastis, & pluribus annis nobiscum unanimiter confessi estis diutius sane quam nouam illam Confessionem uestram. Quæ cum publice reprobata & reiecta sit Augustæ ab ipso etiam Imperatore et ab omnibus (exceptis per paucis Principibus et duabus duntaxat Ciuitatibus, à quibus oblata & subscripta fuit) totius Imperij Ordinibus, nō uideo equidē, quomodo possit idē Imperator noster, serenissimusq; Rex Romanorum & alij Romani Imperij Principes ac status honeste permittere, ut

Damnata
eorum, con-
fessio.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Consuere
nouos arti-
culos.

1. Cor. 15.
Ro. 1. et 16.
Gal. 1. & 3.

Conficte
glossulas.

Matth. 5.
Gal. 1.

Confessio illa noua tam imperiose in cōcordiæ tractatu no-
bis proponatur. Non enim decet tantos Principes leuiter et
inconstanter (sicut septiceps plerūq; facit Lutherus) suam
mutare sententiā. Tantum igitur abest, ut eam nūc tandem
recipiamus Cōfessionē, quod ne dignam quidem reputa-
mus, ut in ullum cōcordiæ tractatum ulterius admitta-
tur. Quare nihil opus est nobis, nouos ex ea consuere
(uti uane metiunt isti) aut condere fidei articulos, quia cer-
tos & antiquitus, à tempore usq; Apostolorum, approba-
tos habemus Catholicæ fidei articulos, quos citra æternæ
damnationis periculum reijcere aut mutare non possumus.
Neq; igitur confutos neq; fucatos aut pictos ex illa Con-
fessione quærimus articulos, sed antiquam recte fidei con-
fessionem retinemus, De qua hortatur Corinthios Apосто-
lus, ut in ea firmiter stent & saluentur, Quam & in Roma-
nis agnitam magnopere commendat, & Galatas acriter ar-
guit, quod ea relicta in aliud se abduci Euangelium per-
miserant.

Non sumus igitur tam meticulosi aut dubij in fide nostra,
ut precario recipere uelimus ab illis (quos hereticos esse ne-
mo piorū dubitat) de nouo confutos articulos, aut de preca-
torias ac mediatrices & antiquæ fidei nostræ præiudicatis
uas prætereendere glossulas, de sola fide, de meritis bonorum
operum, de Ecclesia, de poenitentia, de præceptis Ecclesiæ et
de sanctorū inuocatione, quas illi Teuthonice cōmemorāt
sed dicemus eis potius cōstāter & uiriliter; Donec transeat
coelū & terra, iota unum aut apex unus non præteribit à le-
ge & fide Catholica, quam in Ecclesia didicimus. Ana-
thema sit, quicūq; nos aliud docet Euangelium quam ac-
cepimus.

Iti

De rebus externis Necessarijs.

Isti aut Concionatores, strenui schismatis sui præcones & discordiæ propugnatores, ut ad bella, tanq̃ Martis aut di-
ræ Megeræ Belloneue sacerdotes, suggerāt facces animosq̃ Megaræ.
suorum accendant, Teuthonicæ sic Rhetoricantur.

Necessarium est igitur (inquiunt) ut in hac parte
simus finaliter deliberati, super quibus extreme perseue-
rare uelimus, tanq̃ super necessario abolendis ac minime
concedendis, etiam si bella & sempiterna deuastatio in-
de timenda sint, Ad quæ sane breuis & plana est
(aiunt) responsio. Non potest admitti aut dissimulari
Idolatria, sed ad hoc præcipue creati & redempti su-
mus, ut Idolatriam seuerissime arguamus & oppugne-
mus, ueramq̃ Dei cognitionem & latrariam manutene-
re conemur, Hoc est primum mandatum, summe ac lon-
ge præferendum paci, Reipub. corpori, uitæ, &c.

Immo cœlo & terræ, atq̃ ita permanet hoc mandatum
immitabile, fugite Idolatriam. Hæc cum ita sint, sequi-
tur, quod nos Missam cum suo Canone, hoc est, cū sua
oblatione & applicatione approbare aut admittere non
possumus, nec unam nec plures, multas aut paucas, quia
manifesta idolatria est, sicut in Israel Baal & a-
lij fuerunt. Ex his sane rationibus. Quia Sacramen-
ta extra institutum ipsorum usum non sunt sacramenta.
Deus enim nullo agit opere, circa quod nihil promisit.
Sicut

Ad R. Card. Mantuanum.

Sicut non uult alligatus esse ad imagines &c. Sic nunc Turcica & Iudaica circumcisio nullum est sacramentum, quia nullum circa eam est uerbum Dei. Sic est & in Papistica missa. Cum non sit ullum de oblatione & applicatione mandatum, certum est, eam non magis esse sacramentum quam est Circumcisio Turcica & Iudaica. Vnde clarum est, quod manifesta & multiplex ibi fiat Idolatria.

Hæc illi Rhetores. Qui cum non ignorent, quam dura & absurda merito uideatur omnibus Christianis hæc sua sententia, ad eam acceptandam & comprobendam suos uarijs Rhetoricæ artis fucis & psuasionibus, absq; uerbo Dei imo contra uerbum Dei inducunt.

Verum quidem est (inquiunt) si quis hoc consideret, quod est adeo horrendum, ut obstupescat, aut cogitet, non esse possibile, Ecclesiã ita derelinqui, ut tam longe aberrauerit & hallucinata fuerit, Sed damnum hoc multo maius est, quam ut cor humanũ aestimare queat.

Atq; ideo nobis excæcati sancti tam furiose infensi sunt, quia non possint credere, errorem suum in Ecclesia tam magnum fuisse.

Ecce Reuerendissime ac Illustrissime Princeps, quanta est Rhetorũ istorum confidentia & superbia, quanta Laicorum, quos decipiũt cecitas & supinitas, in re tam ardua. Nihil profecto in Christianismo habemus, antiquius, sanctius ac uenerabilius, quam tremenda Eucharistiæ & sacramenti

De Rebus externis necessarijs.

menti altaris mysterij, Quæ fatui isti stolidissima impietas & audacia subvertere conantur per duo falsa & inania sophismata, nec in uerbo Dei, nec in ratione ulla iudata. Quorum unum est. Deum nihil agere aut nullum opus operari absq; uerbo promissionis. Alterū, Sacramēta, extra usum, ad quem instituta sunt, non esse sacramēta. Cū igitur circa oblationem et applicationē missæ non sit uerbū Dei (inquiūt) nec sacramēti altaris usus sit oblatio sed sūptio, horrenda est ibi Idolatria, etiā si tot sæculis in Ecclesia fuit, et Ecclesia in tantis erroribus tam diu à Deo derelicta fuit.

At nos facillime cōfundemus eos, si hæc sophismata negemus, & hæc mendacia retorqueamus in eorū guttura ex proprijs ipsoꝝ uerbis. Certum est sane, hæc sophismata nusquam in uerbo Dei aut sacra scriptura haberi. Iam ipsi art. met dicunt. Quod in scripturis non habetur, hoc plane Sathanæ additamentū est. Item, Mira est (ait Lutherus) nostra peruersitas, ut alijs testimonijs quam scripturæ nostra uelimus probare. Damnatur igitur hic pꝑrio suo iudicio, Quem admodum & in alijs omnibus erroribus suis haud difficulter proprio ipsoꝝ iudicio damnari possunt, Quod ego sane in septicipte Luthero ante annos XV. per multa exempla & capitula æditis & latine et germanice exemplaribus falsum sectarum fundamentum feci & ostendi.

Habent & aliud falsissimū sophisma, super quod supra dictas impias abrogationes suas male fundant, Nempe, Quod in scripturis non habetur, non esse credendum aut tenendum. Hoc ex nostris plurimi copiose reprobauerunt, Quod & ego in cōpluribus libellis meis & Latinis & Teuthonicis multipliciter reprobauit tum scripturæ & S. Patrū testimonijs, tum iustis euidentibusq; rationibus, hoc præsertim anno in duabus Philippicis & in tribus contra Bullin-

E

sacris

Luth. de ab
rog. missæ.
Et in asser.
art.

Summus
dei nostræ
articulus.

gerum libris, & nuper contra Musculum de sacerdotio & sacrificio nouę legis differens. Si nō de omnibus quę obiecti, saltē de hoc summo fidei nostrę articulo, qđ sunt tres personę in una Deitatis essentia, mihi respondeant, Ex quibus possit probari scripturis, quod hi tres, Pater & filius & spiritus sanctus, debeant dici tres personę, & non tres uiri, Aut cur à Græcis dicantur potius tres hypostases, quā tres Andri aut tria, Prosopa, Aut cur à latinis non dicantur tres substantiæ, sicut à Græcis tres Hypostases.

Concionatores
Turcis superbiore
ac magis impij.

An nō igit̃ ualde miserabile est & iniquū, p talia sophismata tot Germaniæ Principes & populos illudi, deipi, ab Ecclesia in schisma, & ex portu salutis in æternę dānationis pfundū abducī? Occupauit hisce (proh dolor) annis Tyrannus Turcarū magnā inclyti Regni Vngarię partem, At non legi neq; audiui eum à deuictis Christianis petijisset tales abrogationes religionis nostrę, quales audent impij Concionatores isti (quibus nullū pr̃sue est supernos ius aut Imperium) à nobis superbissima p̃scriptione & paciscendę cōcordiæ fastu, quasi iubentes exigere. Quis det igitur nobis, ut benignitate & miseratione Dei aperiant̃ tandē oculi nequissime seductorū Principū & populorum. Sicut olim ad preces Elisæi prophetę aperti fuerunt oculi Syrorū in medio Samarię & oculi serui eius in Dothaim; ut possint misere seducti salubriter uidere & quomodo per suos cōcionatores (Diaboli satellites) ex pacifico Ecclesię loco abducti sunt in dānabile schisma, hoc est, in mediū ciuitatis hostiū humanę salutis, & quod nobiscum in Ecclesia Catholica longe plures sunt quam cum illis. Quorum concionatores stultissime pariter ac uanissime sibi nunc arrogant Ecclesię Catholicę nomen, Cum in præfatione supradicta ipsimet manifeste fateantur suū schisma. Quis uero unquā audiuit

aut

De rebus externis Necessarijs.

aut legit Ecclesiā Catholicā dici schisma: Sunt igitur in hac quoq; stultitia & arrogantia sua proprio cōdemnati iudicio. Utinam uero seductorum aperiant oculi, ut uideant, quanto plures sunt nobiscum quā cum ipsis. Etenim sunt nobiscum in Ecclesia Catholica Nouem Chori Angelorū. De quorū multitudine sic ait Daniel. Milia miliū ministra bant ei, & decies Centena milia, seu (ut ait in Cœlesti Hierarchia Dionysius) Decies milies dena milia, Aut (sicut cōtra Praxeam habet Tertullianus) Milies centies centena milia, assistebant ei. Quod autem illi tam multi nobiscum in Ecclesia sint, testatur aperte Euāgelicus propheta Esaiās ex ore Domini dicens, Super muros tuos Hierusalem constitui Custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. De quibus & nos sacerdotes Domini, quotidie oramus in canonicis precibus Primæ, dicentes, Et angeli tui sancti comitentur nobiscum, ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis salutis & prosperitatis. Sunt præterea nobiscū omnes sancti patriarchæ & Prophetæ, quos laudabilem numerū uocat Ecclesia, in cantico, Te deū laudamus. De quo rum uno ait scriptura. Hic est qui multum orat pro populo & uniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta dei. Sunt item nobiscum ueri doctores Euangelij, gloriosus Apostolorum chorus, eorumq; discipuli, Quorū præcipuus Petrus in posteriori epistola sua sic ait. Certus sum, qd̄ uelox est depositio tabernaculi mei, secundū quod dominus noster Iesus Christus significauit mihi: Dabo autē operā, et frequenter habere uos post obitū meū. Sunt insuper nobiscū Candidati Martyrum exercitus & legiones, & innumera multitudo sanctorū Confessorum, Monachorū, Anachoritarū, Virginum, uiduarū, omniūq; laicorū, quotquot ex Ecclesia

E 2 militan

Longe plu
res sunt no
biscū quā
cum illis.

Dan. 7.

Dionys. in
cœlest. Ier
rarch. c. 14.

Esa. 62.

2. Mach. 15.

2. Petri. 1.

Ad R. Card. Mantuanum.

Luc. 18.

Dolosa ad
plebes Con-
cionatorum
iactantia.

militante in triumphantem foeliciter perueniunt. Denique nobiscum sunt in terris quoque longe plures quam cum illis. Nam in eodem Ecclesiae gremio & Ecclesiasticae pacis uinculo sunt nobiscum tot sanctorum Monachorum ac Deo consecratarum Virginum Milia in latissimis & potentissimis regnis Hispaniae, Galliae, Italiae, Poloniae, Portugalliae, &c. qui omnes contra haereticos pro Catholicis die noctuque orant, Nec pauci adhuc in plerisque Germaniae prouincijs, maxime in terris Inferioris Germaniae Caesa. Maieitati subiectis superstites sunt, qui contra supra dictas abiogationes ad Deum lachrymosis gemitibus suspirant, et uocibus celum penetrantibus ad altissimum clamant. Nunquid uero surde perpetuo erunt ad preces eorum aures Domini sabaoth? Non certe. Ita enim ait ipse Dominus in uero Euangelio suo, An Deus non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico autem uobis, quia cito faciet uindictam illorum. Sunt postremo nobiscum in eadem fide Catholica et Ecclesiae sinu congregati longe plures et potentiores Reges Principesque ac populi quam cum illis.

Quare uanissimus est superbie istorum Concionatorum tumor, quo in angulis suis ad indoctam plebem tumet, nequissimo dolo iactantes, se iam praestulisse. Data enim opera dicunt, olim offerebant in missa per alios, uiuis et mortuis, olim demurmurabant horas Canonici sacerdotes Monachi et Moniales, olim inuocabantur sancti &c. Quasi iam non amplius ea fiant. Stulta plebs illis credens, quia apud se talia iam abolita uidet et Ecclesiae latitudinem ignorat, putat illos ubique praestulisse, et nullibi amplius talia fieri, nisi in paucis, quos ex uicinitate cognitos habet. Inde uanissima ducunt spe, se reliquos, qui adhuc aduersant eis, cito ac facile tracturos libris et contionis

De Rebus externis Necessarijs.

cōcionibus aut ui armisq; compulsiuros esse in partem suā. *Matth. 16.*
Non cogitantes, quod Ecclesia Catholica supra firmam petram constructa est, cui portæ inferorum finaliter præualescere non possunt.

Audent isti Concionatores suis dicere populis, Ea, quæ in Ecclesia retinemus & ipsi abolenda putant, nobis concedi non debere, etiam si bella & sempiterna deuastatio inde sequerentur, quia Idolatria fugiēda sit. Quomodo aut probant ea Idolatriam esse? Certe non alias uideo ibi probationes quam duo illa sophismata, superius memorata. Deus (inquiunt) nihil agit sine uerbo promissionis, In missæ oblatione & applicatione non est (aiunt) uerbum promissionis, ergo Deus ibi nihil agit. Hæc prima & potissima eorum ratio est, & quidem falsissima in omnibus syllogismi partibus, Maior sane falsa est, quia Deus agit multa absq; uerbo promissionis. Quid enim promisit, quando creauit cælum & terram & omnia quæ in eis sunt? Quid promisit, quando expulit e cœlo Satanā, e Paradiso Adam, e terris gigantes? Quid, quando igne suo duos filios Aaron, & hiatu terræ Chore Datan & Abyron, ad sepulchra concupiscentiæ murmuratores interfecit? Certe non puto scribas & pharisæos istos adeo rudes & ignaros esse, ut nesciāt multiplex esse in scripturis uerbum Dei, unum promissionis, alterum comminationis, unum benedictionis, aliud maledictionis, unum collaudationis, alterū increpationis, unum præceptionis, alterum prohibitionis, unum affirmationis, alterum negationis &c. Esto igitur, quod non sit (et si non concedimus) in missæ oblatione uerbum promissionis, Non tamen mox sequitur, ergo Deus in ea nihil agit, Quia alijs quā promissionis potest agere uerbis, Certe Pauli discipulus S. Dionysius, de ista oblatione & sacrificio altaris disse-

Syllogismus per omnia falsus.

Multiplex uerbum Dei.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Dionys. in
Ecclef. Ies
rarch. c. 3. rens, sic ait. Peracta uero laude, uenerandaq; ipsorum & in-
telligibili speculatione spiritualibus inspecta luminibus.
Tum uero etiam ad sacra mysteria in signis celebranda pro-
greditur, idq; ex traditione diuina. Quocirca reuerenter si-
mulet ex Pontificali officio, post sacras diuinorum operum
laudes, quod hostiam salutarem, quæ supra ipsum est, litet,
se excusat, Ad ipsum primo decenter exclamans. Tu dixi-
sti, hoc facite in meam commemorationem. Deinde tanto
ministerio, ad imitationem Dei instituto, dignus fieri pos-
tulat. Ecce Pauli discipulus uocat traditionem diuinam,
hostiam salutarem, ministerium à Deo institutum, opera
diuina, litare hostiam quæ supra ipsum est ministrum &c.
Quid habent quæso Concionatores isti contra tot & tan-
ta sanctissimi & antiquissimi doctoris testimonia? Allegat
is Euangelij uerba, Hoc facite in meam commemorationem,
Ostendant illi, si possunt, ubi scriptum sit, Nolite hoc
facere. Si ergo non prohibet offerre aut litare salutarem
hostiam Christus, quo iure prohibent ipsi? Nonne & hic suo
proprio condemnantur iudicio? proculdubio. Et quidem
uarijs modis & rationib. quas in septicipite Luthero circa
XXIII, caput commemorauimus. Hic duo sufficiunt loca, ex
quibus aperte cõdemnant, Quorum alterum in sacramen-
tarios, alterum in Anabaptistas scripsit ipse Lutherus, Nam
cum sacramentarij negarent Eucharistiam in scripturis dis-
ci sacramentum, & Anabaptistæ baptismum paruulorum.
Contra utrosq; Lutherus inuehens ait. Vbi ea sunt in scri-
pturis prohibita? Si Deus aut scriptura non prohibet, quo
iure prohibeant illi? Consideranda esse non minus opera
quam uerba Dei. Cum igitur ea tot sæculis in Ecclesia fue-
rint, Deus utique ea tam diu non tolerasset, si non cõprobaret
ea. Hæc ipse Lutherus. Sed longior sum quàm necessarium
est

Lutherani
proprio iu-
dicio con-
demnati.

De Rebus externis Necessarijs.

est. Nos sane non solum ex Dionysio, sed etiam ex ipso Paulo nostram oblationem & sacrificium probare possumus. Ait enim, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus est, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Certe non ait, Omnis Iudeorum duntaxat Pontifex, sed simpliciter & absque restrictione, Omnis Pontifex. Et adhuc clarius ait, in fine eiusdem ad Hebræos Epistolæ, specialiter de Christianorum altari loquens. Habemus (inquit) altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Constat itaque ex ijs, Paralogismum illum Concionatorum ex toto falsum esse.

Heb. 5.

Heb. 13.

Ex altero quoque sophismate eiusmodi formant Paralogismum. Sacramenta extra usum, ad quem instituta sunt, non sunt Sacramenta. Atqui in missa oblationis Eucharistia est extra usum, ad quem instituta est, Igitur non est sacramentum. Si nos hæc quoque omnia falsa esse dixerimus, quibus quæso scripturis hæc sua probabunt? Nonne ipsi met sæpe dixerunt, Abusus non tollit rei substantiam: si ergo non tollit abusus, quanto minus tollit usus aut non usus? Non poterunt sane probare, rem seu substantiam extra usum aut absque usu consistere non posse. Usus enim accidens est, quod adesse & abesse potest præter subiecti aut substantiæ corruptionem. Norunt hoc omnes Dialectici ac Philosophi, Nec uspiam in scripturis contrarium asserit.

Alter Concionatorum Paralogismus.

Quanta est igitur audacia, sic abrogare tam sacra & antiqua Missæ mysteria, per sophismata manifeste falsa & inepta? Non est autem hic sola Maior propositio falsa (quanquam ad Maioris destructionem totus destruitur syllogismus) sed & minor. Dicitur enim Eucharistia mysterium siue sacramentum altaris. Altare autem tam Græce quàm Hebraice à sacrificio nomen accepit. Ego sane ante annos XXIII. In

Sacramentum altaris

Baby

Contra captiuitatem Babylo.

Babyloniam captiuitatem Lutheri scribens de hoc sacramento, Inter alia quam plurima sic scripsi. Quære ex Grammaticis, ex poetis, ex Paganis, Iudeis, Turcis et Sarracenis, non solum ex Christianis, inuenies profecto in omni religione, sacra, sacrificios, sacrificia, hostias, altaria & sacerdotes. Cur tu igitur apud Christianos, ubi perfectissima est religio ista niteris non solum contemnere & confundere, uerum etiam uelut impia penitus e medio tollere. Certe uel sola hebraica lingua, cui das (ut audio) operam, posset ab errore hoc tam impio liberare, si recte consideres, quid ibi dicitur sacrificare seu immolare, quid sacrificium, quid altare. Vna est enim radix horum trium apud Hebræos uocabulorum, Hæc ibi. Et paulo post ita subiunxi. Non uera, sed fallax est tua similitudo (qua simplicem plebem uis decipere) de hoc & de alijs sacramentis. Differt enim hoc sacramentum altaris ab alijs multifariam. Primum, in eo est uera caro & uerus sanguis Christi substantialiter, in alijs non ita. Deinde alia perficiuntur solum in applicatione & usu sumendi, hoc autem in consecratione perficitur. Item hoc præ alijs habet, ut non solum sit sacramentum quod sumitur, sed etiam sacrificium quod offertur. Est denique aliorum consummatio, ut egregie docet S. Dionysius. Ex his itaque facile conuincitur sophismatis Concionatorum (quod reuera sine scripturis diuinis humanum est figmentum) falsitas. Ideo uani & impij sunt conatus eorum contra missas.

Sophisma contra applicationem missæ.

Addunt & alias duas rationes, sed æque friuolas & ex proprio cerebro sine scripturis confictas. Vnam contra Applicationem, alteram contra oblationem.

Dicunt namque applicationem esse directe contra doctrinam de fide, quæ est, quod per fidem propriam habemus remissio

De Rebus externis necessarijs.

remissionem peccatorum propter Christum, absq; nostris operibus & meritis.

At hanc doctrinam nusquam ponit scriptura, Sed contrarium constat de paruulis rite baptizatis, qui absq; propria fide remissionem consequuntur per gratiam & efficaciam baptismi, Et in Euāgelio ait ipse Dominus de muliere peccatrice ad Phariseum, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multū. Et nos non ita loquimur, sicut ipsi nobis odiose ac falso imputant, nempe, quod hoc opus sacerdotis, missæ scilicet celebratio aut applicatio (ut ipsi uocāt) mereatur uiuis & defunctis remissionē, sed dicimus, quod eis profit, tum propter oblationis uim, tum propter orationum, quæ pro illis in missa fiunt, efficaciam, Quantum uero singulis profit, Deī relinquimus acceptioni & iudicio, Cui certam miserendi ac remittendi mensuram aut numerum præscribere nec debemus nec possumus, Quemadmodum pie ac sapienter dixit sancta uidua Iudith, quod hoc sit tentare Deum, ponere domino tempus miserationis, & in arbitrium nostrum ei constituere diem. Luc. 7.
Iudith. 8.

Contra oblationem uero absurde ac imple, absq; omni scriptura sic pronunciant. Sophisma
contra oblationem.

Oblatio pro peccatis est blasphemia, solus enim Christus hanc per mortem suam effecit oblationem: si ergo in eorum Canonem consentiremus, cōfirmaremus eam Idolatriam & blasphemiam.

Hæc eis indocti Laici stulte credunt, licet illi nullas ex uerbo Dei probationes afferant. Nos autem ex utroq; testamento plurima habemus testimonia, quod pro peccatis offerre licet, ac bonum atq; pium est. Neq; hoc Christus aut ullus Apostolorum unq; aut usquam prohibuit. Quoties

F rōgo

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Leui. 4.
Matth. 5.
Heb. 13.

Confictæ
glosæ de
missa.

Multa alia
mendacia.

rogo uel in solo Leuitico fit mētio oblationis pro peccato? Et Christus ipse ait, si offeres munus tuum ad altare, Nulq̃ autem dixit, Noli offerre. Paulus quoq̃ ait. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo. Quare & in Canone Missæ recte ac pie hostiam laudis dicimus.

Ab sit uero à nobis, ut impias & falsas illas excusationes prætendamus, quas illi nobis affingunt, Quasi sic uelimus rem glosare, quod debeat de missa tolli oblatio & applicatio, fieri tamē debeat ut gratiarū actio, sicut quādo psalmus aliquis canitur aut dicitur. Nos hanc glosam nunq̃ cogitauimus, tantum abest, ut eā prætendamus aut approbemus. Et tamē illi adeo sunt proterui, ut ne talem quidem sensum nobis admittere uelint. Impudenter itaq̃ mentiuntur, dicentes, per huius glosæ apparentiam multi in omnibus nationibus decipiuntur. Nemo enim Catholicorum eam glosam unq̃ scripsit aut prætendit. Addunt & alia permulta uerbose mendacia, Verbi gratia,

I Quod forma huius sacramēti sit, ut solum sit ministerium porrigendi alijs.

Si hoc uerum esset, ubi quæso manerent ministerium & potestas consecrandi? Hoc autem sublimius & maius est quam ministerium porrigendi alijs, frustra enim porrigitur, si non est consecratum. Item dicunt,

II Quod hæc notanda sit regula. Homines non debere ullum Dei cultum absq̃ uerbo & mandato Dei instituire. Ideo nō debeat ulla esse differentia inter missam sacerdotis & communionem Laici.

Hoc autē esse falsum, ostendunt sacrificia Cain et Abel, Noe & Abrahæ, qui obtulerunt & altaria erexerūt. De quibus nullum habetur in scripturis mandatum Dei, Et in no
uo

De Rebus externis Necessarijs.

uo Testamento plurimas habemus Ceremonias sanctas ac
pias, quæ in scripturis non sunt mandata, Quos illi abolen
das esse impie censent per falsam hanc regulam, quæ nusq̃
in scripturis habetur.

Falsum igitur & hoc est,

III. *Quod dicunt in Euangelio nullam esse Ceremo
niam ex opere operato, sed per Euangelium omnes ta
les reijci.*

Quoniam uero solummodo dicunt, & per nullā scriptu
ram probant, tam facile à nobis negatur quā ab illis dicitur.
Constat sane ex Euangelio ab ipso domino mandatū esse,
ut hoc faciamus in eius cōmemorationem. Falsum est item
& nouum sine scripturis figmentum, quod dicunt,

III. *Nemini ligere Christum offerre nisi ipsimet
Christo.*

Falsitas huius dicti patet ex hoc, quod Christus ipse suis Luc. 2.
dixit discipulis, Hoc facite, Nusq̃ autē dixit, Nolite me in
missa offerre. Et constat ex Euangelio, quod parentes eius
obtulerunt eum Dño secundū legem domini, in templo in
Ierusalem, Oblatus est item à patre, qui pro nobis omnibus Esa. 53.
tradidit illū. Et de eius passione ait Esaias, Oblatus est quia
ipse uoluit. Ex hoc tamen falso figmento inferunt.

V. *Quod missa sit manifesta Idolatria.*

Sed faciunt hoc nudis uerbis suis, absq̃ omni scriptura &
ratione, sicut pbari potest ex ipso eorū libro, cōtra quē hęc
scribo. Certe nollē pterire aut dissimulare, si quas attulissent
scripturas aut rationes, quibus tam graue crimen Idolatriæ
contra nos uellent probare. Iphis autē ex scripture authorita
te Idolatriæ crimē iustissime imputari potest, per hoc dictū 1. Reg. 15.
Samuelis prophætæ, Quasi peccatum ariolandi est repug
nare, et quasi scelus Idolatriæ nolle acquiescere.

Ad R. Card. Mantuanum

Calumnia
de Ceremo
nijs,

Friuola itē sunt, quæ de Ceremonijs sine fide factis disse
runt. Nos, n. non sine fide nostras peragimus Ceremonias,
neq; hoc fecerunt patres ueteris testamēti, sicut ipsi eos ini
que calumniantur. Nam et illi in Christum crediderunt seu
Messiam uenturum, De quo ait Iohannes in Apocalypsi,
quod agnus occisus sit ab origine mūdi. Quod autē eam so
lum modo pbant fidem, qua quis credit se in gratia Dei
esse, & Deū sibi esse propiciū propter Christū qualiacunq;
sint eius peccata, & retorquent ad hunc sensum hæc uerba
Christi, Hoc facite in meam commemorationem, Nouum
est inuentum & figmentum humanum, quod in nullis uel
scripturis, uel patribus est fundatum.

Humanū fi
gmentū eo
rum cōtra
inuocatio
nē sancto
rum,

Contra sanctorum inuocationem itidem humanum af
ferunt figmentum dicentes.

*Omnis inuocatio eorum, qui absentes sunt, tribuit eis
omnipotentiam, quod omnium hominum corda gemitusq;
cognoscant.*

Hoc nostam facile negamus, quam ipsi affirmant sine
omni scriptura & ratione. Et dicimus sanctos in æterna bea
titudine cognoscere in uerbo Dei omnia quæcunq; ad eor
um gloriam pertinent. Iuxta illud B. Gregorij. Quid est
quod non uideat qui uidentem omnia uidet. Et re ipsa atq;
ex facto constat, quod Phitonici Arioli & Necromātici ad
absentes dæmones uerba faciunt, & ad impia & feralia ne
gocia sua uocant & inuocant, Neq; tamen propter hoc tri
buitur dæmonibus omnipotentia, qui uoces & desyderia
illorum cognoscunt. Quanto igitur iustius creditur, quod
boni Angeli & sanctorū animæ, qui Deum omnipotentē
perpetuo uidēt, possint uota & uoces nostras audire & cog
noscere, sicut ait ipse dominus in Euangelio. Videte, ne co
temnatīs unū ex his pusillis. Dico enim uobis quia ange
li eo
li eo

Math. 18.

De Rebus externis Necessarijs.

lieorū in coelis semper uidēt faciem patris mei qui in coelis est. Hic tamen unum ex scripturis locum nobis obijciunt, sed male intellectum, Afferunt sane ex Esaia, quod non debeamus pro uiuis auxilium quærere apud mortuos. At nō indicant, ubi nam id dicat Esaia. Memini uero Bullingerum ex VIII. capite Esaia illorum protulisse sententiam, Nostra tamen translatio non sic habet, ut ipsi dicunt. Sed esto, dixerit Esaia sicut ipsi dicūt, Nos intelligimus de mortuis damnatis, nō de beatis, Quia Esaia ibi loquitur de Phitonibus & diuinis qui student incantationibus. De beatis autem refert ipse dominus noster clarum exemplum in Euangelio, ubi Dñs dixit ad absentem & longe ab eo positum Abraham, Pater Abraham miserere mei. Luc. 16.

De uotis quoq; sine scripturis tumide sic dicunt.

De uotis Monasticis et Celibatu nullā possunt afferre glossam, Quod si ea uincula noluerint abolere, oportebit nos (inquiunt) contra ea prædicare et scribere.

Ad hæc breuissime responderim, Nos pro uotis & Celibatu non indigere glosis, qui pro ijs tam multos & claros in utroq; testamento habemus textus. Ipsi uero neq; glosam neq; textum pbatum afferre possunt, ubi illa prohibeantur.

Postremo de utraq; specie sacramenti consimili superbia decernūt, quod unius speciei usus iustificari aut approbari non possit, Quoniā uero hoc neq; scripturis neq; rationibus probant, absq; omni peccato & impudentia tam facile negamus quā ipsi affirmant, & rursus p proprio iudicio condemnatos, pnunciamus, quia hic de speciebus loquunt, qui tamen impio & iam olim damnato errore panis & uini substantias remanere contendunt. Cur igitur non potius de substantijs quā de accidentibus loquuntur? Sed urget eos ubiq; Pauli de hæreticis sententia, quod seipsos proprio cōdemnant iudicio

Ad Card. Mantuanum

dicio, Id quod ego de utraq; specie clarissime ac multipliciter ostendi in septicipite Luthero,

DE REBUS EXTERNIS

Adiaphoris.

Dehis sane rebus, quas græce Adiaphoras, Latine Indifferentes uocāt, uerbosissima est eorum in Teuthonico scripto per quinque integra folia superbia & stultissima decernendi arrogantia, qua sibi ius & potestatem usurpant, ad constituendas nouas in Ecclesia leges & Cerimonias. In latino autē scripto breuius hæc omnia referunt, consimilitamen arrogantia. Ita ut nihil dubitem, nos longe æquiores ac tolerabiliores pro retinenda religione nostra, quam nos docuerunt patres nostri & sancta mater Ecclesia, impetrare posse à Turcis uictoribus (quos Deus auertat) pacis conditiones ac leges, quam infames isti Apostate & hæretici nobis proponunt. In Latino igitur sic statuunt.

Tertia pars deliberationis est de rebus *Adiaphoris*, ut sunt aliquæ in templis lectiones piæ, uestitus & similia. Item de Episcoporum authoritate, Iurisdictione et ordinatione. De his rebus agi nihil potest, nisi prius cõueniat de rebus necessarijs. Si Episcopi mordicus retinebunt errores & impias Cerimonias, necesse est Paulinæ regulæ obtemperare. Si quis aliud Euangelium docuerit, *Anathema sit*, Nec illi nostras Ecclesias ornaturi, sed potius uastaturi essent. Sed si qui essent Episcopi, qui ut Raab, uererentur iudicium Dei, ut respicere miseris Ecclesias, ac primum amplecti Euangelium propter gloriam Christi, & suum officium recte
facer

De rebus externis Adia phoris.

facere uellent: Cum his facile de *Adia phoris* foret conuenire, *V*t nunc quoq; dissimilitudines in ritibus *Adia phoris* passim boni consulimus, modo ut absit impietas, & retineatur doctrinae puritas. Et post pauca. Sed tamen de tota forma *Politiae Ecclesiasticae*, inter pios tunc deliberandum erit, siqui erunt qui amplectuntur *Euangelium*. Nam & forma ordinationis corrigenda esset, & tollendi *Canones de Digamia*, & emendandae erunt leges *Pontificiae de diuortijs*. Ne possunt quidem durabiles esse leges, quae non sunt *Diuinitus traditae*, & c.

Hæc in Latina habent *Epistola*.

Ecce Reuerendissime Dñe & Illustrissime Princeps, quā Imperiose dicūt uobis *Episcopis*, nisi ante omnia aboleatis omnia illa, quæ ipsi inter res externas necessarias ponunt, se nihil posse uobiscū agere de rebus *adia phoris*. Et tamen in *Adia phoris* quoq; multa decerpī uolunt de uestra authoritate *Iurisdictione & ordinatione*: Vnde facile intelligere potestis, uos longe faciliores pacis conditiones impetrare posse à uictoribus (quod absit) *Turcis*, quam à fugitiuis & excuculatis istis *Monachis*.

In *Teuthonico* autē scripto sunt adhuc multo atrociores. Mox. n. in principio calumniant uos ex uerbis, quæ mortuo affingunt *Episcopo Augustensi*, *Christophoro* foelicis memoriae, Nempe, qd' uos magni & potētes *Episcopi* tā inducati et obstinati sitis, ut malletis totū *Christianum* nomē extinguī anteq̃ uelletis eis quicq; cōcedere. Sed reuera extingueretur nomē *Christianū* in uobis, si Nouem illas abrogationes, quas p̃ necessarijs habent, eis permitteretis. Addūt præterea impossibile esse, ut uos doctrinæ eorū p̃secutores p̃

Episco

Calumnia
in Episcopos
pos.

Ad R. Card. Mantuanum.

Faces belli. Episcopis habeāt, aut ordinationes uestras recipiant, eo qđ impijs iuramentis ordinandos obligetis. Consulunt itaq; ut suā partis Principes ac status uobiscū pacē aliquā mundas nā et corporalē faciāt, tanq̃ cum uicinis alterius fidei, sicut fecerunt olīm filij Israel cum filijs Edom. Addunt tñ mox ex fellis sui amaritudine discordiæ absynthium, dicentes.

Quantq̃ graue est, ut Regentes sic quieti sedeant et permittant, quod Christiani iuxta latus eorum occidantur, Idolatria & impudicitia cōfirmentur. Graue item est (inquiunt) ut Episcopi Canonici & Abbates remaneant in bonorū possessione, Euangeliiū fame enecantes, et impediētes, ne idonei educantur homines.

**Superbia
eorum con-
tra Papam.**

Hac est profecto illa Helena, propter quā Troianis bellum inferendum esse decernunt, ut Episcoporū & Abbatū bona possint occupare sub Euangelij pretextu. Nō est igit̃ admirandū, qđ pessima quæq; contra Ecclesiasticos p̃dicāt et scribūt, quia cupiunt ijs extinctis bona eorum obtinere. Deinde aliud cōmemorāt Concordiæ impedimentū, Papam, Quem nollēt pro summo Pontifice agnoscere, etiāsi Papa erga Germanicam nationem ita se exhiberet, in bonū & Ecclesiarum & suum, ut ipsoꝝ Doctrinam Cerimoniasq; eis uellet admittere. Quia adhuc pro Anathemate habēdus esset, iuxta regulam Pauli, si quis aliud Euangelium prādicauerit.

Ille enim (inquiunt) errores suos in alijs regnis aboliturus non esset, sed eos multo maiore tyrannide confirmaturus esset quā antea fecit. Iam tenemur nos huiusmodi errores impugnare. Quemadmodū & a bonis ex Italia hominibus admonemur, ne talē recipiamus pacem. In qua
alia

Ad R. Card. Mantuanum

aliae Nationes excludantur. Cum igitur ex Paulo satis intelligatur Papæ regimen in Ecclesia Antichristi regimen esse, non possumus in eius potestatem consentire, quam sibi super Ecclesiam usurpat, & iure diuino habere contendit, uolens habere potestatem constituendi leges & cultum diuinum in Ecclesia. Hoc multis repugnat articulis doctrinæ Euangelij, quod nos confitemur, Ideo in talem potestatem consentire non possumus.

Hæc illi discordiarum patroni, qui timent gloriā & potestatem suā per salutarē aliquā in religione cōcordiā obscurari ac minui. Quoniam uero solummodo effutiunt & nullis scripturis aut rationibus dicta sua confirmant, non opus est ea hic prolixius à nobis confutari. Quilibet enim ea legens, facile intelligit, quid illi quærant & intendant.

Audiat quæso, Re. et Ill. Cels. uestra, quam multas proponant leges ijs Episcopis, qui in eorum doctrinā & res eternas necessarias cōsentire uellēt, Quantū illis uicissim ipsi uellent permittere, Primum sane, quādo fit cōmunio (quæ iuxta eorum sententiā nullam habeat inter sacerdotē & Laicos differentiā) ut possint tunc cōsueti de tēpore circa eam retinere cantica. Deinde ut possint priuatā quoq; absolutionem seruare, sed ita ut nemini præciperetur per confessionem peccata commemorare. Tertio ut in ciuitatibus ijsce diebus, quando nō seruat cōmunio, possint decantari horæ Canonice de tempore post sermonē, ne Ecclesiæ desolatæ uideantur, Id concordie gratia uolunt permittere, si habeant personæ decantantes. Quarto, ut festa Christi cum consuetis canticis sermonibusq; & cōmunionē possint celebrari. Quinto, ut si quis sanctorū festa celebrare uelit, nullam ibi faciat inuocationem neq; directe neq; indirecte.

Leges eorū
pro ijs Episcopis
qui
Lutherani
sunt,

G

Sexto

Ad Card. Mantuanum

Sexto, ut de discriminē ciborū permaneat doctrina ipso-
rum, usus uero stet iuxta uoluntatem dominorū uniuscu-
iusq; loci. Dicunt tamen conscientijs tutissimū esse, huius-
modi traditiones hominū penitus ex hominū oculis ablega-
ri, sicut scriptura præcipit Idola & altaria dirui & extirpari.

*Si his (inquiunt) Ceremonijs cōtenti esse uelint Epi-
scopi, bonum esset. Si autē Episcopi esse uelint non solum
sæculares Principes, uerū etiam officium Ecclesiasticū
sibi restitui uellent, de hoc consultandum foret, quia ma-
gnæ forsitan ciuitates & Principes aliqui non libenter
patientur eis Ecclesiasticam Iurisdictionem restitui.*

Hæc illi. De quibus quale futurū sit Christianissimi Im-
peratoris nostri, eiusdemq; Catholici Regis Hispaniarū iu-
diciū, libenter pfecto, si deus dederit, intelligā. Non pos-
sum equidē persuadere mihi, hæc illū æquo animo laturum
esse, qui talia iam pridē condēnauit Vuormacię et Augustę
in publicis Recessibus Dietarū (ut uocant) Imperatū atq;
etiā seuerissime interdixit et puniuit in suis hereditarijs Infe-
rioris Germaniæ puincijs. Superaddunt autē illi loquaciter
adhuc alias leges de causis Matrimōialib. et de Ordinatio-
bus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesijs atq; in Monas-
chorū et sacrarum uirginū Monasterijs nouo ritu instituen-
dis, Tanq̃ totius iam Germaniæ facti sint Visitatores, quib;
metu Principū suorū parendū sit, sicut factū est in quib;
busdam, quę subditæ sunt illis Principibus Germanię pro-
uincijs. Ego autē in dño confido, quod miscebit Germanię
aliquādo, et liberabit nos a uanis istis legislatoribus, quibus
longe optatior est perpetua in schismate damnabili discor-
dia, quam a p̃ijs omnibus iam pridē desyderata in unitate
Ecclesiæ salutaris concordia.

Hæc

De rebus externis A diaphoris.

Hæc sunt Reuer. Domine ac Illustris. Princeps quæ
aduersus duo pseudo Euangelicorum Concionatorū scri
pta respondēda esse duxi, hoc præcipue tempore, dum apud
nos Germanos Catholica fides religionis nostræ antiquæ
& sacro sancta apud cunctos uere Catholicos summi Pon
tificis Apostolicæq; Sedis & S. Ro. Ecclesiæ potestas et au
thoritas per rebellū Apostatarū Rhetoricas uersutias im
pialq; calumnias tam grauiter omni diabolica arte ac fraude
oppugnant. De quibus R. & Illust. Cels. uestram supplici
ter admonere uolui, ut pios Cæsareꝝ Maiestatis conatus ad
mature celebrandū Generale Conciliū apud sedē Apostoli
cā efficaciter adiuuare digner, per qd' sane unicū nobis su
perest remediū & ad salutarē in Ecclesia Reformationē con
tra plurima qbus pius & simplex populus Christianus of
fendit, scandala, reprehensibilesq; auaricie et negligētie ab
usus, foeliciter instituendam, & ad diu desyderatam in fide
& religione concordia restaurandā, qua nos Germani uno
sensu cum reliquis Nationibus Deo patri & Iesu Christo
Domino & Redemptori nostro per gratiam spiritus sancti
deuote seruiamus laudesq; & gratiarum actiones concinas
mus, sicut ab antiquo factum est, quando multitudinis cres
centium erat cor unum & anima una. Bene ualeat Reuer.

& Illust. Cels. uestra, Pijssime studiosorum Patrone
ac Generosissime Princeps. Ex Ciuitate Eys
fiterensi X. Calendas Decembris, Anno
ab incarnatione Verbi æterni.
M. D. XLIII.

*Ingolstadij Excudebat Alexander Wueys.
senhorn. Mense Ianuario
M. D. XLV.*

Th

1170